

MAATREGELENPROGRAMMA

WADDENZEE

2004 - 2009

waarin opgenomen

Handhavingsprogramma Waddenzee

Status: Definitief, vastgesteld in RCW op 19 april 2004
Opgesteld door: Commissie tot Uitvoering Beheersplan Waddenzee (CUBWAD) en
Wadden Handhavings Overleg (WHO)

INHOUD

	pag.
1 Inleiding	1
2 Doel en status	2
3 Maatregelen en activiteiten voor de periode 2004 - 2009	4
3.1 Natuur en milieu	4
3.1.1 <i>Natuur- en kustbeheer</i>	4
3.1.2 <i>Milieubeheer</i>	8
3.2 Menselijk gebruik	10
3.2.1 <i>Verkeer en vervoer</i>	10
3.2.2 <i>Energie</i>	13
3.2.3 <i>Civiele werken</i>	14
3.2.4 <i>Recreatie</i>	16
3.2.5 <i>Visserij</i>	18
3.2.6 <i>Militaire activiteiten</i>	19
3.3 Algemene beheersaspecten	20
3.3.1 <i>Algemeen beheer</i>	20
3.3.2 <i>Uitvoering wet - en regelgeving</i>	25
3.3.3 <i>Handhavingprogramma Waddenzee 2004</i>	28
3.3.4 <i>Monitoring en onderzoek</i>	32
3.3.5 <i>Voorlichting en educatie</i>	35
Bijlagen:	
1 <i>Beleids- en internationale zaken</i>	1
2 <i>Overige relevante zaken</i>	6

1 Inleiding

Hierbij treft u aan het Maatregelenprogramma Waddenzee (MPW) voor de periode 2004 -2009 met hierin opgenomen het Handhavingsprogramma Waddenzee.

In dit MPW zijn de programmering en de rapportage van de verschillende acties samengebracht.

Naar verwachting zal deel 3 van de 3^e Nota Waddenzee (Planologische Kernbeslissing/PKB – Waddenzee) in de loop van 2004 door het kabinet worden aangepast en aangeboden aan de Tweede Kamer. Om deze reden en vanwege de door het kabinet aan de verschillende departementen opgelegde bezuinigingen hebben verschillende acties nog geen concrete uitwerking gekregen. Dit kan betekenen dat in de loop van dit jaar bepaalde acties nog kunnen vervallen, worden aangepast dan wel worden doorgeschoven in de tijd.

Maatregelenprogramma Waddenzee 2004 – 2009

Het eerste Maatregelenprogramma Waddenzee is uitgebracht bij het Beheersplan Waddenzee 1996-2001. Dit meerjarenprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd en beschrijft de acties, die de overheden willen uitvoeren als aanvulling op en nadere uitwerking van het beleid en beheer van de Waddenzee. Het MPW is opgesteld op basis van het bestaande en voorgenomen Waddenzeebeleid en het hieruit voortkomende beheer en heeft betrekking op gezamenlijke acties waarover tussen de betrokken overheden overeenstemming bestaat.

In dit (negende) Maatregelenprogramma Waddenzee 2004-2009 zijn de lopende acties van 2004 geactualiseerd en zijn de acties voor de komende vijf jaar (2005 tot en met 2009) geprogrammeerd. De waddenoverheden hebben de intentie om de lopende acties af te ronden. Het aantal nieuwe acties is dan ook beperkt en verdere acties worden verwacht in het kader van een nieuw Beheerplan Waddenzee. Op basis van dit nieuwe Beheerplan, dat naar verwachting in 2005 door het Regionaal Coördinatiecollege Waddenzeegebied (RCW) kan worden vastgesteld, zal ook een nieuwe start van het MPW worden gemaakt.

Dit MPW heeft nog een koppeling met het eerste Beheersplan Waddenzee (1996), maar bevat ook enkele andere (eenmalige) acties. Zo is besloten om o.a. een aantal acties die voortkomen uit de verschillende Trilaterale Regeringsconferenties en de Derde Nota Waddenzee (PKB, deel 3) op te nemen in dit Maatregelenprogramma. Acties voor de overheden, die buiten de bevoegdheden vallen van de leden van het RCW, zoals op het gebied van beleid, wetgeving en internationale zaken, zijn ter informatie in de bijlagen opgenomen.

Handhavingsprogramma Waddenzee 2004 - 2009

In mei 1996 is het Waddenhandhavingsoverleg (WHO) ingesteld om de handhaving van wet- en regelgeving op de Waddenzee te coördineren. Daartoe is in 1997 de 'Nota Handhavingsbeleid Waddenzee' uitgebracht en is er sindsdien jaarlijks een 'Handhavingsprogramma Waddenzee'.

In overeenstemming met de andere acties in het MPW gelden de acties in het Handhavingsprogramma WHO eveneens voor de periode 2004 tot en met 2009.

Het Handhavingsprogramma Waddenzee is als hoofdstuk (3.3.3) in dit MPW opgenomen.

2 Doel en status

Het MPW geeft aan welke overheid verantwoordelijk is voor de uit te voeren maatregelen, wat dit aan externe kosten met zich meebrengt en wat de planning is van de activiteit. Ook de meewerkende instanties worden genoemd.

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de genoemde maatregelen berust bij één van de waddenoverheden, veelal in samenwerking met andere instanties. De betrokken overheden nemen hierbij een inspanningsverplichting (ook in financiële zin) op zich voor het uitvoeren van de opgenomen maatregelen en acties. De eerste jaren (uitvoering 2004 en planning 2005) zijn hierbij het meest concreet en zijn taakstellend. In het MPW zijn maatregelen opgenomen die in het pkb -gebied zelf genomen worden en die daarbuiten zijn alleen opgenomen voor zover er een direct verband bestaat met de bescherming of het beheer van de Waddenzee. Het MPW wordt jaarlijks geactualiseerd onder verantwoordelijkheid van het RCW. Het RCW zorgt tevens voor afstemming binnen het programma.

De in deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee aangekondigde nieuwe acties zijn als aandachtspunt (arijs) weergegeven. De vermelde teksten komen zowel uit de pkb- tekst, als uit de Toelichting (*cursief*). Verdere behandeling van deze Nota door het kabinet en de Tweede en Eerste Kamer kan hierop nog van invloed zijn. De wadden -overheden zullen deze acties oppakken zodra de Nota is vastgesteld.

Het doel van het MPW is:

- * het geven van inzicht in wat er zich met betrekking tot de Waddenzee in de planperiode zal gaan afspelen en de samenhang tussen de verschillende activiteiten;
- * het bieden van een kader voor overleg tussen de verschillende overheden over de (beheers)activiteiten en de onderlinge afstemming;
- * het geven van een basis voor de interne planningcyclus en het werkprogramma van de verschillende waddenoverheden;
- * het fungeren als actielijst voor de afzonderlijke overheden en
- * het selecteren van knelpunten waarvoor nadere besluitvorming of bijsturing nodig is.

Dit MPW 2004 - 2009 is vastgesteld door het Regionaal Coördinatiecollege Waddengebied (RCW) op 19 april 2004.

Per maatregel is in het MPW de volgende informatie opgenomen:

- Korte rapportage/ verantwoording over vorige jaren.
- nr. benoeming maatregel/activiteit
- a. korte omschrijving
- b. jaar start en jaar einde uitvoering
- c. **eerstverantwoordelijke** en mede betrokken overheden. Ook andere, veelal particuliere, betrokken instanties worden genoemd
- d. (externe) kosten
- e. herkomst van de betreffende activiteit
- f. communicatie

Voor de genoemde acties in de bijlagen wordt volstaan met een korte beschrijving.

ad nr.

De nummering uit het eerste Maatregelenprogramma 1996-2001 en de volgende programma's is gehandhaafd. Nieuwe acties hebben een aansluitende nummering gekregen. De verantwoording van maatregelen, die in 2002 zijn afgerond, is weergegeven in het vorige MPW 2003 – 2008. De verantwoording van eerder afgeronde acties vindt u in de betreffende Rapportages, terwijl de verantwoording van de in 2003 afgeronde acties in dit MPW is opgenomen.

ad d.

Vermeld zijn slechts de met de uitvoering gemoeide externe kosten. Interne personeelskosten en andere interne

kosten voor de uitvoerende overheden zijn niet vermeld. Geacht wordt dat daarin is voorzien.

Bij een aantal acties is hierbij nog opgenomen:

- * *In de begroting opgenomen*, hetgeen betekent dat het benodigde budget niet genoemd kan worden, maar wel door de trekkende overheid is gereserveerd;
- * *PM*, wanneer het reserveren van het benodigde budget voor de geplande periode nog de nodige aandacht moet krijgen;
- * *n.v.t.*, wanneer er geen externe kosten zijn voorzien.

ad e.

In dit Maatregelenprogramma zijn in elk geval de maatregelen en activiteiten opgenomen die voortvloeien uit de Tweede en Derde Nota Waddenzee (PKB, deel 3), het Interprovinciale Beleidsplan Waddenzeegebied (IBW), het Beheersplan Waddenzee en het Nederlandse deel van internationale afspraken van Stade en Esbjerg.

ad f.

In 1997 is door het RCW het Kaderplan Communicatie Overheden Waddenzee (KCOW) vastgesteld, waarbij de handelwijze van de waddenoverheden over beleidscommunicatie, overheidsvoorlichting en natuur - en milieueducatie is vastgelegd. Voor de aangegeven acties zal de verantwoordelijke overheid de in dit Kaderplan beschreven handelwijze zo veel mogelijk aanhouden. Voor de overige acties zal uiteraard ook zoveel mogelijk het KCOW worden gehanteerd.

3 Maatregelen en activiteiten voor de periode 2004 - 2009

3.1 Natuur en milieu

3.1.1 Natuur - en kustbeheer

N12 Herstel gradiënten (brakwaterzones) Waddenzee

Langs de kust van de Nederlandse Waddenzee zijn in de loop der eeuwen vele natuurlijke overgangen tussen zoet en zout water verdwenen, onder andere door het aanleggen van sluizen, gemalen en dijken. De scherpe scheiding tussen zoet en zout water heeft nadelige gevolgen voor de natuur gehad: brakke getijde - milieus zijn nauwelijks meer aanwezig, veel trekvissoorten zijn uitgestorven dan wel gedecimeerd, en de nog bestaande zoet - zoutovergangen zijn zodanig abrupt dat zoutstress, gepaard gaande met het voorkomen van huidzweren, optreedt bij trekvissen. De autonome ontwikkelingen met betrekking tot zeespiegelstijging en klimaatverandering zullen de overgangen nog scherper maken.

Het landelijk beleid beoogt de zoet - zoutovergangen te behouden, te versterken en uit te breiden waardoor brakwaterorganismen en trekvissen kunnen terugkeren en de zoutstress onder trekvissen afneemt. Daarnaast wordt er gestreefd naar een door de betrokken partijen geaccordeerde en integrale visie m.b.t. zoet - zout overgangen binnen een regionaal zoet - zoutplatform in Noord Nederland.

Rapportage

Onderzoek naar het creëren van groot – en kleinschalige overgangen is in 2003 anders verlopen dan was voorzien. Rijkswaterstaat had een beperkt budget, waardoor een aantal onderzoeken zijn vertraagd en een aantal andere niet zijn doorgegaan.

Het volgende is wel tot stand gebracht:

- *Meerjarig Projectplan Gradiënten*

In december is een concept projectplan Gradiënten verschenen, dat deels zal worden opgenomen in het Nationaal Programma. Verder dient aandacht te worden gegeven aan het volgen, evalueren en uitdragen van de ontwikkelingen in proefgebieden, het onderzoeken en het uitdragen van de succes - en faalfactoren van de diverse gerealiseerde zoet -zout ingrepen. De regio zal worden gevraagd maatregelen te ontwikkelen ter bevordering van vismigratie, kleinschalige zoet –zoutovergangen, ontpolderingen en het ontwikkelen van binnendijks brakke gebieden.

- *Nieuwe spuisluis Afsluitdijk*

Besloten is om géén brakwater - getijdengebied bij de Afsluitdijk te creëren. Er komt bij de nieuwe spuisluis een vispassage. Het is nog onduidelijk, of er nog een tweede vispassage zal worden aangelegd.

- *Noord-Friesland Buitendijks (NFB)*

De eindrapportage over de mogelijkheid om een zoete afstroom te realiseren over de ontpolderde zomerpolders van het NFB kwam in augustus gereed. Het lijkt inderdaad mogelijk om met behulp van deze zoete afstroom een mooie zoet -zoutgradiënt te realiseren.

- *Regionaal Programma*

In 2003 heeft in het kader van het Regionaal Programma Zoet -Zoutovergangen overleg plaatsgevonden met verschillende partijen op het gebied van landbouw, water - en landrecreatie.

- *Communicatie*

Het communicatieplan t.b.v. het stimuleren van zoet -zoutovergangen kwam in november 2003 in concept gereed. Het werken aan de Internetsite Gradiënten (onder InterWad) is uitgesteld.

- *Visintrek*

In 2003 is de "Visie op visintrek langs de Waddenzeekust van Noord-Nederland" verschenen. De visie geeft aan, op welke plaatsen en met welke middelen de visintrek langs de kust gestimuleerd zou moeten worden. De Visie is opgesteld door het Rijksinstituut voor Kust en Zee(RIKZ) in samenwerking met de Werkgroep Visintrek.

In 2003 is de rapportage over het "voorkomen van diadrome vis aan de Waddenzeezijde van de Afsluitdijk" afgerond. Conclusies zijn dat spiering en driedoornige stekelbaars in de grootste aantallen voorkomen, gevolgd door zeeforel, rivierprik en fint.. Er is weer minder glasaal gevangen. De positie van de Aal is nu wereldwijd erkend als kritiek (rode lijstsoort). De rapportage van het onderzoek verscheen in december 2003 en was het laatste jaar voor deze monitoring langs de gehele kust van de Waddenzee.

In november 2003 is het rapport over het "langjarig onderzoek naar huidzweren bij bot" afgerond. Het voorkomen van huidzweren wordt voornamelijk nog waargenomen bij de spuisluizen van Den Oever en Kornwerderzand.

De rapportage over de "visintrek in het Zeehavenkanaal van Delfzijl" is uitgesteld .

Ook is het rapport verschenen van een globale analyse van het "paaihabitat voor de Fint in de Eems". Dit paaihabitat is momenteel nauwelijks in de Eems aanwezig. Wel zijn in 2003 in de hele Waddenzee veel meldingen binnengekomen over het voorkomen van jonge finten.

Het overkoepelend advies over "monitoring van diadrome vissoorten" is vervallen, omdat dat element opgenomen zal worden in de Kaderrichtlijn Water.

Het waterschap Hunze & Aa's is gestart met een pilot -project over "aangepast spui - en schutbeheer van de sluisen bij Nieuw Statenzijl".

- *Marnewaard*

De studie naar de haalbaarheid van het ontwikkelen van een kleine zoet -zoutgradiënt en het vinden van kansrijke locaties voor het ontwikkelen van brakke wateren binnen de Marnewaard is medio 2003 gereed gekomen. De landmachtstaf van Defensie heeft veel onderdelen van het plan goedgekeurd. De uitvoering hiervan is voorlopig niet mogelijk vanwege het ontbreken van financiële middelen bij de Ministeries van V&W en Defensie.

- *Kroon's Polders (Vlieland)*

Ten behoeve van een evaluatie van de ingreep van 1996 zijn in 2002 saliniteits -metingen, bodemfauna - en visbemonsteringen uitgevoerd. De saliniteits -metingen blijken mislukt, zodat de tussenevaluatie is uitgesteld.

- *Schiermonnikoog*

De resultaten van het onderzoek naar de aanwezigheid van een goede zoet - zoutgradiënt in de 2^e slenk van Schiermonnikoog zijn in november 2003 gerapporteerd. In overleg met het Wetterskip Fryslân zal een vispassage tussen de polder en de Waddenzee worden opgenomen in een integraal plan.

- *De Breebaart Polder*

In 2003 is een rapport verschenen van de biologische, fysische en chemische monitoring van het jaar 2002. De conclusies van het rapport van 2002 (resultaten 2001) t.a.v. de sterke opslibbing en de zwakke zoet -zoutgradiënt worden er door bevestigd. De positieve resultaten voor vis, vogels en recreatie bevestigen de al eerder gesignaleerde trends. Naar verwachting zal de monitoring worden voortgezet.

- *Eems -Dollardestuarium*

De in 2003 geplande systeembeschrijving en een knelpuntenanalyse van de Eems is komen te vervallen.

- *Historische analyse*

De historische situatie m.b.t. zoet –zoutovergangen die in kaart gebracht zou worden en geanalyseerd, is komen te vervallen.

- *Monitoringprogramma*

Het overkoepelend monitoringprogramma is komen te vervallen. De database is niet uitgebreid.

a. Het kabinet zal in 2004 de Nota Ruimte uitbrengen. Hierin zal deel 3 van het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) II met het Nationaal Programma Zoet –zoutovergangen worden opgenomen. Het rijksprogramma zal naar verwachting o.a. betrekking hebben op de Eems, het Lauwersmeer, Noord-Friesland Buitendijks en de vispassages bij de nieuwe spuisluis in de Afsluitdijk.

Voor 2005-2010 zijn Rijksgelden voor met name herstelmaatregelen (of co -financiering) voorzien die direct bijdragen aan doelen voor de Kader Richtlijn Water (KRW). In 2004 zal hiertoe een realistisch plan voor maatregelen voor de periode van 2005-2010 moeten worden opgesteld.

In afwachting hiervan en door de beperkte financiën zal in 2004 alleen het hoognodige worden gedaan om kennis van gradiënten te borgen en om de voorbereiding te treffen voor de uitvoering van maatregelen van 2005-2010.

Het Rijk ondersteunt wel enkele doorgaande ontwikkelingen, als:

- Verder onderzoek gedempt getij Lauwersmeer

De provincies Fryslân en Groningen zijn in 2003 gestart met een modelonderzoek naar hun waterafvoer op de lange termijn, dat in 2004 gereed dient te zijn. Het Lauwersmeer speelt hierin een sleutelrol. Een scenario m.b.t. gedempt getij in het meer wordt meegenomen.

- Noord-Friesland Buitendijks (NFB)

Het lijkt mogelijk om met behulp van een zoete afstroom een zoet -zoutgradiënt te realiseren. In 2004 zal overleg plaatsvinden met de waterschappen (en andere partijen) over de haalbaarheid hiervan.

- Implementatie visvisie. In 2003 is een visie afgerond waarin Rijkswaterstaat samen met de Waterschappen heeft aangegeven welke maatregelen nodig zijn op het gebied van vismigratie en welke maatregelen prioriteit hebben. Deze visie moet bestuurlijk worden ingebed om te kunnen worden opgenomen in de planvorming voor 2005-2010.

- Regionaal Programma

Het Regionaal programma zal worden getoetst op Kader Richtlijn Water doelen, maar zal door gebrek aan financiering mogelijk niet kunnen worden afgerond in 2004.

- Communicatie

Het plan zal in 2004 worden afgerond, en vormt dan de basis voor de verdere communicatie op dat gebied. Het werken aan de Internetsite Gradiënten (onder InterWad) wordt in 2004 opgepakt.

b. 1996 - 2006

c. **V&W**, LNV, Waterschappen, Provincies, Gemeenten en terreinbeherende instanties

d. PM

e. Beheersplan Waddenzee, NW4, Werkprogramma Stade en Derde Nota Waddenzee

f. Beleidscommunicatie

N16 Uitpoldering Noord - Fryslân – Buitendijks

Het is de bedoeling om het buitendijkse gebied tussen Zwarte Haan en Holwerd op termijn in te richten als een grootschalig kweldergebied. Een groot deel van de in totaal 4000 ha zomerpolders, kwelders en slikken is reeds door It Fryske Gea in beheer en/of verworven (ca. 3300 ha). Zo heeft de Dienst der Domeinen in 1999 ruim 2300 ha jonge kwelders en slikvelden aan It Fryske Gea in beheer gegeven. In een gebied van 135 ha zomerpolders (Noorderleegs Buitenveld) wordt momenteel een proef uitgevoerd met verkweldering. Het gebied is hiertoe in 2000 ingericht en 14 september 2001 door middel van het graven van drie doorbraken (inlaten) in de zomerkade onder de invloed van de zee gebracht. Het deel dat is uitgevoerd in het kader van het programma EU - Life Natuur is hiermee eind 2000 afgerond. In het jaar 2000 is ten behoeve van de monitoring de uitgangssituatie (nulsituatie) vastgelegd en zal gedurende vier jaar worden gevolgd. Een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet is verleend voor het uitvoeren van de proefverkweldering.

a. Het gebied tussen Zwarte Haan en Holwerd zal worden ingericht als een grootschalig kweldergebied. De proefverkweldering is inmiddels een feit. Monitoring vindt plaats naar de effecten van deze verkweldering op sedimentatie en erosieprocessen (o.a. aanslibbingsnelheid), vegetatieontwikkeling van de nieuwe kwelder, verloop van de broedvogelstand, gedrag van de ganzen in een ruimer gebied (onder andere om eventuele overlast voor naastliggende eigenaren zichtbaar te maken), eventuele vernatting en verzilting op omliggende gronden.

Acties voor de komende periode zijn:

- Verder verwerving van ca. 650 ha particuliere gronden
  - Uitvoering van het monitoringprogramma (2002 –2005)
  - Continueren van de overlegstructuren (organisatie en deelname)
  - Maken van inrichtingsplannen voor de Bildtpollen en de Holwerderwestpolder
  - Uitvoering van deze plannen
  - Maken van een visie en plannen voor de infrastructuur voor het recreatief mede - gebruik van het natuurgebied
  - Realiseren van een bezoekerscentrum
- b. 1995 – einddatum o.a. afhankelijk van voortgang grondaankoop
- c. **It Fryske Gea**, Provincie Fryslân, LNV, V&W, VROM, Wetterskip Fryslân en de gemeenten Ferwerderadiel, Het Bildt en Dongeradiel
- d. Opgenomen in begroting
- e. Beheersplan Waddenzee, Werkprogramma Stade, Inrichtings- en beheersschets Noord - Fryslân Buitendijks
- f. Beleidscommunicatie

N17 Onderzoek vestigingskans “Groot Zeegrass in de westelijke Waddenzee”

Na een aantal voorbereidende onderzoeken (1998 / 1999) en de opdrachtverlening (2000 / 2001) is in 2002 de herintroductieproef van Groot Zeegrass op het Balgzand van start gegaan. Met name het jaar 2003 is succesvol verlopen. Een groot aantal aanplanten hebben zich goed weten te ontwikkelen. Voor meer informatie zie www.zeegrass.nl (knop herintroductie) en eerdere MPW's.

a. Om de kans op herstel van het Groot Zeegrass in de Waddenzee te bevorderen zal de komende jaren de proef met herintroductie van de plant worden voortgezet in de westelijke Waddenzee. Ook zullen bestaande velden en plaatsen waar Groot Zeegrass tot ontwikkeling kan komen, worden gemonitord.

Het plan omvat de aanplant van zeegrasspruiten op het Balgzand en in de Mokbaai met ingang van 2002 over een periode van drie jaar op meerdere plekken en op meerdere dieptes. Na een succesvolle vestiging op de aanplantlocaties kan een verdere natuurlijke verspreiding van de plant over geschikte groeiplaatsen in de Waddenzee worden verwacht. Het project loopt tot begin 2006. De ontwikkelingen zullen uitgebreid worden gemonitord en vastgelegd in tussenrapportages.

In de loop van 2006 worden de resultaten tijdens een bijeenkomst gepresenteerd aan relevante overheden en belangenpartijen.

- b. 1998 - 2006
- c. **V&W** en LNV
- d. € 900.000,=
- e. Beheersplan Waddenzee en Derde Nota Waddenzee
- f. Overheidsvoorlichting

3.1.2 Milieubeheer

M5 Aansluiten lozingen op rioolwaterzuiveringsinstallatie (afgerond)

De ongezuiverde huishoudelijke en industriële lozingen in het havengebied van Lauwersoog is in 2003 aangesloten op de rioolwaterzuiveringsinstallatie van Ulrum. De resterende bedrijven zijn inmiddels ook aangesloten. De uitbreiding van de rioolzuivering was al in het najaar 2001 in gebruik genomen

M9 Aanpak probleemstoffen t.b.v. water- en bodemkwaliteit Waddenzee

De Waddenzee moet voldoen aan het hoogste ecologische niveau. Dit houdt in dat water- en bodemkwaliteit zodanig moeten zijn dat de invloed van verontreinigingen, verstoring en gebruik een verwaarloosbare invloed heeft op de natuurlijke ontwikkeling van het watersysteem. Dit betekent dat de concentraties van verontreinigende stoffen kleiner zijn dan de streefwaarden (vergelijkbaar met Verwaarloosbaar Risico niveau (VR)).

Via monitoring van een groot aantal parameters wordt bepaald hoe de waterkwaliteit zich in het gebied ontwikkelt. De laatst uitgebrachte rapportage van deze toetsing behandelt het meetjaar 2002 en is getiteld: Werkdocument : Inventarisatie probleemstoffen in de Waddenzee en Eems-Dollard, meetjaar 2002. De resultaten zijn ook weergegeven in het Jaarboek Waddenzee 2002.

In 2001 is onderzoek gestart naar mogelijke nieuwe probleemstoffen. Hiervoor is jaarlijks een aanvullende monitoring naar het voorkomen van enkele stoffen uitgevoerd. De resultaten van het aanvullende onderzoek TBT/TFT (tributyltin en trifenylytin), bemonsterd in 2001, zijn gerapporteerd. De resultaten zijn tevens in factsheets verwerkt en te vinden op de site www.waddenzee.nl/waterkwaliteit/. In 2002 zijn op diverse locaties monsters genomen om de gehalten aan Irgarol te bepalen. De resultaten zijn in het werkdocument: RIKZ/AB/2003.615.x 'Verkennd onderzoek naar Irgarol in de westelijke Waddenzee' vastgelegd.

In 2003 is zowel in de Waddenzee als de Noordzee een onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van brandvertragers, ftalaten en Pfos in deze watersystemen.

Als de aanvoerbron van een verontreiniging is gestopt, betekent dat nog niet dat die verontreiniging uit het watersysteem is verdwenen. Het Waterloopkundig Laboratorium heeft een studie uitgevoerd naar het ontwikkelen van een model om de verspreiding en het gedrag van verontreinigingen in de waterfase en het sediment te simuleren. Dat onderzoek is afgerond met het uitbrengen van het rapport "Stoftransportmodel voor water/bodemkwaliteit in de Waddenzee". In 2003 is besloten nog geen vervolgstudie uit te voeren. Een andere manier om de effecten van verontreinigingen te meten is een effectgerichte toetsing. Hierbij wordt de toxiciteit van water of bodem onderzocht door middel van bioassays. In 2002 is een start gemaakt met een onderzoek naar welke methoden bruikbaar zijn voor een effect gerichte toetsing. De resultaten tonen aan dat de bioassays goed toepasbaar zijn, hoewel kleine aanpassingen aan de methodiek nog wel nodig zijn (werkdocument RIKZ/AB/2003.607X 'Effectgerichte toetsing in de waterfase van de Waddenzee en Eems-Dollard – Eindresultaat pilot 2002').

a. Jaarlijks wordt een overzicht gemaakt over welke stoffen gekwalificeerd zijn als probleemstoffen. Dit zijn stoffen waarvan de toetswaarde hoger is dan de streefwaarde of zelfs hoger dan het maximaal toelaatbaar risiconiveau (MTR). De resultaten van de toetsing worden jaarlijks in een werkdocument van het Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ) en in het Jaarboek Waddenzee gerapporteerd. In het Emissiebeheersplan, dat in 2003 is opgesteld door Rijkswaterstaat, directie Noord-Nederland, wordt een geactualiseerd overzicht opgenomen van de emissies naar de Waddenzee.

Er is nog een klein aantal (gemeten) stoffen waarvan de concentraties groter zijn dan de minimum kwaliteit (MTR = maximaal toelaatbaar risiconiveau). Dit is onder andere het geval voor aan sediment en zwevend stof gebonden tributyltin (TBT), gebruikt als aangroeiwerend middel in de scheepvaart en trifenylytin (TFT). Zowel voor het Emissiebeheersplan als voor de Kaderrichtlijn Water wordt onderzocht wat de bronnen van deze stoffen zijn en welke maatregelen nodig en mogelijk zijn om de concentraties te reduceren tot het verwaarloosbaar risiconiveau (VR).

b. 1997-2007

c. V&W, VROM, Provincies en Waterschappen

d. Circa € 200.000,= per jaar

e. NW4, Beheersplan Rijkswateren II, Beheersplan Waddenzee en Derde Nota Waddenzee

f. -

M12   Onderzoek "Milieukwaliteit oude munitiedumpplaats " (afgerond)

Het Ministerie van Defensie heeft in 1999 opdracht verleend voor het uitvoeren van een onderzoek naar de veiligheidsrisico's van de in de periode tussen 1945 tot 1967 in de Oosterschelde , de Noordzee en in de Waddenzee gestorte munitie. De resultaten van dit onderzoek zijn weergegeven in het TNO -rapport PML 2001-A6 "Onderzoek in zee gestorte munitie (juni 2001). Dat rapport is met brief van de Staatssecretaris van Defensie van 22 augustus 2001 aangeboden aan de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer van de Staten-Generaal en voor kennisgeving aangenomen.

Uit deze rapportage is gebleken dat de gestorte munitie in de Waddenzee is bedekt met een laag zand van circa 10 meter dikte. Enkel de resterende munitie van Schiermonnikoog was gestort in de Waddenzee ten oosten van Ameland. Aangezien deze munitie geen gevaar oplevert is op advies van TNO van verder onderzoek op die locatie afgezien. Eventuele effecten van de munitiestortingen in de Oosterschelde op de water – en bodemkwaliteit worden wel gevolgd. Resultaten hiervan kunnen mogelijk verdere maatregelen vragen. Mocht de munitie in de Waddenzee door een verandering van de zeestroming weer toegankelijk worden dan moet deze locatie verder worden onderzocht. TNO heeft daarom aanbevolen om de locatie Waddenzee periodiek te controleren op de aanwezigheid van voldoende zandafdekking. Rijkswaterstaat neemt dit gebied eens in de 6 jaar mee in het kader van de reguliere dieptemetingen van het Waddenzeegebied. In een ambtelijk overleg van 28 april 2003 is bovenstaande afgesproken n.a.v. een verzoek van de voorzitter van de CUBWAD.

3.2 Menselijk gebruik

3.2.1 Verkeer en vervoer

VV6 Onderzoek “Effecten verdieping vaargeulen Waddenzee” (vervallen)

Een verkennende studie voor de vaarweg Amsterdam - Harlingen (2001) had in de Waddenzee een verkeers- en vervoersknelpunt gesignaleerd in het vaarweggedeelte Harlingen -Kornwerderzand (Boontjes). Door verdieping van dit ondiepe gedeelte zouden de bereikbaarheid, de veiligheid en de efficiency tussen Amsterdam en Harlingen kunnen worden verbeterd. De minister heeft echter besloten om geen vervolgstudie uit te voeren in het kader van het Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (MIT). Op dit moment mag er vanwege de vigerende pkb ook niet dieper worden gebaggerd en bovendien worden andere vaarwegknelpunten elders urgenter geacht en is er in ieder geval tot 2010 grote budgettaire krapte.

Sinds 1993 is de bereikbaarheid van de Waddenzeehavens en de eilanden zodanig vastgelegd dat vaartuigen die op dat moment, gezien hun diepgang en afmetingen de havens bij gemiddelde zeestand en wind konden aandoen, dit ook in de toekomst moeten kunnen.

In de vigerende PKB Waddenzee staat aangegeven dat het kabinet nog een onderzoek zal laten uitvoeren naar de effecten van een mogelijke verdieping van één of meer vaargeulen in het pkb- gebied. Daarbij zouden zowel de ecologische effecten op de Waddenzee als de economische kosten en baten betrokken worden. De vaargeul door de Boontjes en de vaarroute Harlingen – Noordzee zouden hiervoor in aanmerking kunnen komen.

Er zijn echter tot 2010 geen financiële middelen om daadwerkelijk te verdiepen, mocht een dergelijk onderzoek leiden tot een wijziging van de pkb. Derhalve is het op dit moment niet zinvol dit onderzoek uit te voeren.

VV7 Onderzoek vaarbepkeringen

Voor delen van de Waddenzee, die vanwege hun natuurwetenschappelijke waarden in het bijzonder moeten worden ontzien kunnen verdere vaarbepkeringen worden ingesteld.

In de nota van toelichting bij pkb Derde Nota Waddenzee deel 1 heeft het kabinet aangegeven dat een middel om verstoring tegen te gaan het beperken van het scheepvaartverkeer op de oost -westroutes over de wantijen tot de periode rond hoog water is. Indien noodzakelijk kan hiervan op grond van de Natuurbeschermingswet gebruik worden gemaakt. In de afgelopen tien jaar bleek dit overigens slechts sporadisch noodzakelijk. De oost –west vaarroutes blijven in beginsel gehandhaafd en toegankelijk voor scheepvaartverkeer en recreanten. Net als de hoofdvaarwegen zijn ook deze oost -westroutes daarom opgenomen in het vaarwegmarkeringsplan van de Waddenzee. In tegenstelling tot de hoofdvaarverbindingen worden deze routes echter niet gebaggerd en volgen ze qua ligging en qua diepgang de natuurlijke dynamiek.

VV8 Differentiatie navigatie ondersteunende dienstverlening (NOD, afgerond)

Het beleid voor navigatie -ondersteunende dienstverlening (NOD) is in 2000 vastgesteld in de Tweede Kamer. Het NOD -beleid omvat een 3-tal aspecten: regionale, internationale en overgangsaspecten, waarbij het veiligheidsniveau en het milieu niet in het geding mogen zijn.

Een aanpassing van het beloodsing -regime is per augustus 2002 van kracht geworden. De loodsplicht -grenzen voor zeeschepen zijn vanaf deze datum per havenregio vastgesteld. Met deze vaststelling is het oorspronkelijke generieke karakter van de loodsplicht vervallen. Voor Noord-Nederland geldt, afhankelijk van de vaarweg, dat zeeschepen langer dan 60, 70 c.q 90 meter verplicht van de diensten van een loods gebruik moeten maken. Voor de Westereems is de loodsplicht -grens voor het buitentraject bepaald op 120 meter lengte voor carcarriërs en 150 meter voor de overige schepen. Naast de genoemde lengtecriteria geldt voor een aantal vaarwegen ook een breedte - en/of dieptecriterium.

Het is ook mogelijk om in individuele gevallen een ontheffing van de loodsplicht te krijgen, als daarbij vooraf wordt voldaan aan de gestelde eisen t.a.v. opleiding, ervaring, gebiedsbekendheid en scheepsuitrusting. Dat kan in Noord-Nederland, wederom afhankelijk van de vaarweg, bij schepen tot de 90 c.q 110 meter tot maximaal voor 1 jaar. Dit kan eventueel verlengd worden. Aan schepen met een gevaarlijke lading in bulk wordt geen ontheffing verleend.

Verder is ook het verhaalreizen -regime, wat in Noord-Nederland nauwelijks voorkomt, en de loodsplicht voor de zogenaamde kleine zeeschepen aangepast. Tevens is het verklaringshouders -regime op een aantal onderdelen

aangepast, waaronder de mogelijkheid om met een verklaring van vrijstelling naar andere ligplaatsen binnen een door de Rijkshavenmeester vastgesteld gebied te varen.

Met de nieuwe maatregelen hebben de Rijkshavenmeesters meer en betere mogelijkheden om het meest passende dienstverleningsniveau per individueel schip op te leggen. Zo kunnen ze meer rekening houden met de ontwikkeling aan boord van zeeschepen en actuele ontwikkelingen op het gebied van verkeersmanagement. In het voorjaar van 2004 komt er een evaluatie van het nieuwe stelsel. Aan de hand hiervan wordt bekeken of de vrijstelling - en ontheffingsgrenzen moeten worden bijgesteld.

VV9 Onderzoek vliegverbod kleine luchtvaart en ulv's (afgerond)

In Stade is afgesproken dat voor het samenwerkingsgebied (de Waddenzee en het overige waddengebied, met uitzondering van het landgedeelte van de vastelandgemeenten) een minimum vlieghoogte van tenminste 450 meter wordt ingevoerd. Op 14 januari 1999 is het Besluit Beperkingen Burgerluchtverkeer Waddenzee vastgesteld en op 1 juli 1999 is het besluit in werking getreden. De AMvB Besluit Beperkingen Burgerluchtverkeer Waddenzee is qua kaartje nog aangepast vanwege de handhaafbaarheid van het hele Besluit. Men kon zich anders beroepen op het feit dat de kaart niet correct was en het Besluit verder ging dan wat op grond van de Wet Luchtvaart geregeld kan worden.

In genoemde AMvB is de vlieghoogte geëffectueerd voor het pkb-gebied. Het gedeelte boven de Noordzee moet eerst aangewezen worden als milieubeschermingsgebied voordat het besluit daar rechtskracht heeft.

VV10 Regelen vlieghoogte burgerluchtvaart en ulv's

Er mogen boven de Waddenzee en het overig waddengebied, met uitzondering van het landgedeelte van de vastelandgemeenten, geen ultralichte vliegtuigen worden gebruikt. Eveneens mogen daar geen reclamesleepvluchten worden uitgevoerd, met uitzondering van vluchten vanaf het luchtvaartterrein Texel rechtstreeks naar de vaste wal en vice versa.

Het vliegen met ulv's boven de Waddenzee wordt niet beperkt door de Derde Nota Waddenzee, maar door de regelgeving voor het vliegen met ulv's. In afwijking en ter correctie van hetgeen in de nota van toelichting bij PKB deel 1 is opgenomen over het verbod voor ulv's, geldt het volgende. Iedere piloot die met een ulv vliegt moet een ontheffing hebben voor het bewijs van luchtwaardigheid. In die ontheffing is opgenomen dat de piloot met zijn ulv niet mag vliegen binnen een horizontale afstand van 1,5 km van een stiltegebied/ milieubeschermingsgebied. Hiermee is het voor ulv's dus verboden de Waddenzee voorzover stiltegebied tot op 1,5 km te naderen. Op de kleine luchthavens Ameland en Texel is het gebruik van ulv's niet toegestaan. Een onderdeel hiervan is het aanwijzen van het gehele Wetland in het waddengebied tot milieubeschermingsgebied. Als uitgangspunt blijft gelden dat de vliegvelden van Texel en Ameland bereikbaar blijven.

Deze pkb- tekst uit de 3^e Nota Waddenzee is inmiddels verouderd. De Algemene Maatregel van Bestuur (Amvb) 'Gebruik en inrichting ULV -terreinen' is inmiddels vervangen door de 'Regeling MLA's' van 16 juni 2003. MLA staat voor Micro Light Aircraft. ULV's gingen tot 390 kg, MLA's gaan tot 450 kg. In de Regeling worden de MLA's meer gelijkgetrokken met het kleine luchtverkeer. MLA's boven de 390 kg mogen boven milieubeschermingsgebieden vliegen. Overigens is de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat met de luchtvaartsector in overleg dat de sector zich zal inspannen het vliegen – ook de zgn. kleine luchtvaart - boven milieubeschermingsgebieden zo veel mogelijk te vermijden. Nader wordt nog bezien of het verbod te vliegen met MLA's tot 390 kg boven milieubeschermingsgebieden zal worden opgeheven.

Ter toelichting het volgende:

- In haar brief van 19 januari 2004 schrijft de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat ten aanzien van MLA's boven milieubeschermingsgebieden: "Ook zal nader worden bezien of het huidige vliegverbod van ultralichte vliegtuigen (tot 390 kg) boven en nabij milieubeschermingsgebieden zou moeten worden opgeheven o.a. omdat dit verbod niet handhaafbaar is."
- De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat heeft in haar brief van 24 februari 2004 aan het Platform Nederlandse Luchtvaart (PNL) en de Nederlandse Vereniging voor Luchthavens (NVL) het volgende geschreven: "Het besluit is genomen om MLA's met een startgewicht van meer dan 390 kg met ingang van 1 maart

2004 toe te laten op de ongecontroleerde luchtvaartterreinen. In de (verlengde) PKB Waddenzee en elders in de regelgeving is nog sprake van het begrip ultra licht vliegtuig (ulv). In het Besluit inrichting en gebruik niet aangewezen luchtvaartterreinen is in artikel 1, lid 7 een ulv gedefinieerd als: "een vleugelvliegtuig met een toegelaten totaal massa van ten hoogste 390 kg; met een vleugelbelasting van ten hoogste 25 kg per vierkante meter bij een toegestane totaal massa van ten hoogste 390 kg; met een brandstofcapaciteit van ten hoogste 50 liter; ontworpen voor niet meer dan twee inzittenden." De MLA's met een gewicht boven de 390 kg., die relatief geluidarm zijn en een substitutie kunnen vormen voor een deel van de gewone general aviation, zijn andere vliegtuigen dan de bij de opstelling van de PKB Waddenzee bedoelde ulv's. MLA's met een startgewicht van meer dan 390 kg zijn op ongecontroleerde luchtvaartterreinen wat betreft hun prestatie gelijkwaardig aan de general aviation. Een vliegverbod boven en nabij milieubeschermingsgebieden is, zoals ik heb uiteengezet in mijn brief van 27 mei 2003, niet goed uitvoerbaar en niet goed handhaafbaar. Ook voor de MLA's is zo'n vliegverbod niet realistisch. MLA's boven de 390 kg zullen dus ook zijn toegelaten op de luchtvaartterreinen Ameland en Texel waarbij zij de aanvliegeroutes (corridors) e.d. van de general aviation ook volledig in acht moeten nemen. De betreffende MLA's tellen ook ten volle mee in de berekening van de BKL-geluidszone van de luchtvaartterreinen."

- De "Regeling MLA's" van 16 juni 2003 (Staatscourant 1 juli 2003) zal overeenkomstig vorenstaande worden aangepast.

VV11 Beëindiging parkeerfaciliteiten offshore – installaties nabij Den Helder

Er mogen in de Waddenzee geen booreilanden en andere offshore –installaties worden geparkeerd. Het kabinet maakt hierop een uitzondering voor de bestaande tijdelijke parkeerfaciliteit in het Gat van de Stier tussen Den Helder en Texel. Deze tijdelijke faciliteit wordt binnen drie jaar beëindigd, te rekenen vanaf de inwerkingtreding van deze pkb. Het kabinet zal zich inspannen om binnen drie jaar een redelijk alternatief te vinden buiten het pkb-gebied. Het kabinet zal zorgdragen voor een alternatief buiten de Waddenzee voor het parkeren van booreilanden en andere offshore –installaties.

Als alternatieven zullen onder meer de mogelijkheden in de haven van Den Helder, de Noordzeekustzone ten noorden van Noorderhaaks en de Noordzeekustzone ten zuiden van de onveilige zones bij de Kop van Noord-Holland worden onderzocht. Indien op basis van dit onderzoek geen redelijk alternatief gevonden kan worden, dan is het kabinet bereid de pkb op dit punt partieel te herzien.

VV12 Sluiten snelvaargebieden

De bestaande snelvaargebieden worden gesloten. Hierbij zal een overgangstermijn van 3 jaar in acht worden genomen, gerekend vanaf de inwerkingtreding van deze pkb.

3.2.2 Energie

Voor dit onderdeel zijn geen specifieke acties in uitvoering dan wel in voorbereiding.

3.2.3 Civiele werken

C7 Sanering waterbodembuitenhavens Harlingen (Afgerond)

Rijkswaterstaat heeft het waterkwaliteitsbeheer in de Waddenzee en de hiermee in open verbinding staande havens. In het geval dat een waterbodembuitenhaven vervuild is dat ze een gevaar vormt voor mens en milieu, is er sprake van een saneringsgeval. Voor een aantal havens van Harlingen (Nieuwe Willemshaven, Industriehaven en mogelijk de Noorderhaven /Oude buitenhaven) is geconstateerd dat de norm voor bepaalde gevaarlijke stoffen is overschreden. De volgende maatregelen zijn hiertoe uitgevoerd in de:

Industriehaven

In 2002 is gestart met de sanering van de Industriehaven met een oplevering in het voorjaar 2003. Hierdoor kon medio 2003 de havenuitbreiding in Harlingen in verbinding gebracht worden met de huidige Industriehaven. Het Rijk heeft in 2002 de juridische weg gestart, om zoveel als mogelijk is, de kosten van de sanering te verhalen op de vermoedelijke vervuiler(s). Begin 2004 wordt juridische duidelijkheid hieromtrent verwacht.

Noorderhaven en Oude Buitenhaven

In 2002 is gestart met een onderzoek in de Noorderhaven en de Oude Buitenhaven in Harlingen om na te gaan of deze havens ook daadwerkelijk saneringsgevallen zijn. Begin 2003 is definitief duidelijk geworden dat zowel de locatie Noorderhaven als de locatie Oude Buitenhaven geen saneringsgevallen zijn.

Nieuwe Willemshaven

De sanering van de Nieuwe Willemshaven staat als een aparte, t.z.t. uit te voeren saneringsgeval opgenomen in het Saneringsprogramma Waterbodems Rijkswateren. Er is op dit moment geen bergingslocatie in de omgeving van Harlingen voorhanden en er zijn in genoemd landelijke Programma veel andere saneringsgevallen vermeld. Het tijdstip van sanering van de Nieuwe Willemshaven is afhankelijk van de landelijke afweging en een sanering van de Nieuwe Willemshaven mag niet op korte termijn tegemoet worden voorzien en komt later opnieuw in beeld.

C9 Evaluatie huidige verspreidingslocaties baggerspecie

In vaargeulen maar vooral in havens bezinken jaarlijks grote hoeveelheden sediment. Dit leidt tot hinder voor de scheepvaart. Om vaargeulen en havens op diepte te houden wordt dit sediment weggebaggerd en als het schoon genoeg is in het oppervlaktewater verspreid.

Het verspreiden van de baggerspecie in het oppervlaktewater heeft consequenties voor het systeem. De bodem wordt beïnvloed waardoor organismen door baggerspecie bedolven worden. Ook is er plaatselijk een toename van de troebelheid en kan sediment door recirculatie weer terugkeren naar de plaats waar het verwijderd is. Er wordt gestreefd naar een situatie waarin het baggeren en de verspreiding van baggerspecie uit de Waddenzee en de havens aan de Waddenzee slechts minimale effecten op het ecosysteem, w.o de primaire productie en andere functies van de Waddenzee en het Eems -Dollard estuarium hebben.

Voor de beoordeling van de baggerspecieverspreidingslocatie nabij Kornwerderzand is een integraal beoordelingssysteem ontwikkeld. Dit beoordelingssysteem zal nog getoetst worden voor baggerspecie dat vrij komt bij het onderhouden van de scheepvaartroutes in de Waddenzee.

Aan de hand het onderzoek naar de bodemfauna bij Kornwerderzand is onderzocht of de rijkdom van de bodemfauna af te leiden is uit abiotische kenmerken en is te voorspellen. De resultaten hiervan zijn niet hoopgevend en vastgelegd in het rapport: 'De rijkdom aan bodemfauna in de Waddenzee in relatie tot diepte en slibgehalte'.

Via de Eemscmissie is door WSA-Emden gevraagd om een stortlocatie voor baggerspecie uit de Eems te zoeken die dichterbij ligt dan de huidige. Dit wordt gecombineerd met het zoeken naar een nieuwe locatie voor Groningen Seaports als alternatief voor de huidige stortplaatsen in de Bocht van Watum en de Mond van de Dollard (het Groote Gat).

a. Studie wordt uitgevoerd naar een mogelijke gezamenlijke verspreidingslocatie in het Eems-Dollard estuarium. De integrale beoordelingsanalyse wordt getest voor het verspreiden van onderhoudsbaggerspecie uit

de scheepvaartroutes.

- b. 1997 - 2008
- c. **V&W**, LNV, Provincies en Gemeenten. De havenbeheerders zullen hierbij worden betrokken
- d. Circa € 185.000,=
- e. Beheersplan Waddenzee
- f. Overheidsvoorlichting

C12 Onderzoek "Effecten schelpenwinning op Waddengebied" (Afgerond)

In de Waddenzee en buitendelta's van de Noordzeekustzone is sprake van een duurzame schelpenwinning. In het Vervolgonderzoek Schelpenwinning (2001) zijn tussenresultaten gepresenteerd van een deelonderzoek naar de opvulsnelheid van twee schelpenwinputten in de Waddenzee. Dit onderzoek is inmiddels uitgebreid met het gedrag en de morfologische en ecologische effecten van de winput op de omgeving. Het rapport 'Opvulsnelheid, gedrag en effect van schelpenwinputten in de Waddenzee' (Rijkswaterstaat 2003) vormt de afronding van dit onderzoek. Hieruit blijkt:

Opvulsnelheid putten

Een winput ontstaat door het opzuigen van een zand/ schelpenmengsel, waarbij de schelpen aan boord worden uitgezeefd. Dit geldt uiteraard niet voor kleischelpen. Het zand gaat terug overboord. Uit lodingen van twee winputten blijkt dat na een periode van max. 4,5 – 7,5 maanden de put geheel is verdwenen c.q. opgevuld met sediment. Uit de lodingen is ook informatie verkregen over de verplaatsing van de winput en het gedrag van het teruggestorte bodemsediment. Bij de winning van schone schelpen (uit zandbodem) komt 72 % van het teruggestorte materiaal in een laag met een gemiddelde dikte van 0,17 m in de directe omgeving van de winput terecht en blijft daar gedurende ca. 1 maand liggen. Bij winning van kleischelpen gaat weinig sediment overboord, omdat het mengsel van klei en schelpen aan boord blijft.

De geschatte grootte van het totale verstoorde oppervlak van de geulbodem door de schelpenwinning, inclusief verplaatsing van de put en het terugstorten van sediment, is beperkt en tijdelijk.

Effecten bodemfauna

Bij het winnen van schelpen is sterfte van de bodemdieren te verwachten ter plaatse van de winputten en onder het teruggestorte sediment. Op de diepte beneden NAP – 5m is de biomassa in de geulen relatief gering en in de eerste voorzomer na de winning kan weer een normale (her-)vestiging van jonge bodemfauna worden verwacht.

De morfologische en ecologische effecten van schelpenwinning op de omgeving zijn derhalve relatief gering.

3.2.4 Recreatie

R8 Convenant Vaarrecreatie Waddenzee

In de derde nota Waddenzee is afgesproken dat op initiatief van de Waddenprovincies een Convenant wordt opgesteld tussen rijk, provincies en gemeenten. Doel van dit convenant is het beheersen van de recreatieve druk op de Waddenzee. In 2003 is door de provincies een aanzet tot een startnotitie voor het Convenant ontwikkeld. In deze notitie staan onder andere hoofdonderwerpen uit het Convenant. Deze notitie zal in 2004 worden besproken met andere overheidspartijen.

- a. Op initiatief van de Waddenprovincies zal een convenant worden opgesteld tussen Rijk, Waddenprovincies en Waddengemeenten, gericht op het intergraal beleid voor het beheersbaar maken en houden van recreatie en toerisme op de Waddenzee. Een belangrijk onderwerp van het convenant wordt de jachthavencapaciteit. Daarnaast zijn er nog andere aspecten die de natuurfunctie van de Waddenzee (kunnen) beïnvloeden. Te denken valt aan de veiligheid en milieuzorg in de jachthavens, een signaleringssysteem voor jachthavens en andere sturingsinstrumenten.
- b. 2000 – 2004
- c. **Provincies**, Rijk en gemeenten. De havenbeheerders en belangenorganisaties zullen hierbij worden betrokken
- d. N.v.t.
- e. Derde Nota Waddenzee
- f. -

R10 Onderzoek Watersportontwikkeling IJsselmeer/Waddenzee (Afgerond)

De laatste jaren werd steeds meer de relatie gelegd tussen de vaardruk op de Waddenzee en de vaardruk op het IJsselmeer. Belangrijk is dan ook dat hierover de komende jaren afstemming komt tussen de verschillende bestuurders van de Waddenzee - en IJsselmeergemeenten en provincies. De Waddenprovincies stellen zich ten doel de beoogde afstemming van het watersportbeleid voor beide vaargebieden te integreren in de diverse nationale en interprovinciale beleidsvisies die momenteel in ontwikkeling zijn (bijv. IBW). Deze afstemming is ook van belang voor het Convenant Vaarrecreatie Waddenzee (zie actie R8). In 2002/2003 is op initiatief van LNV - Noordwest, i.s.m. provincies en ministeries, een onderzoek naar de relatie tussen de vaardruk op het IJsselmeer en op de Waddenzee uitgevoerd.

In het onderzoek "Watersport ontwikkeling IJsselmeer /Waddenzee" is, naast de relatie tussen beide vaargebieden, gekeken naar de motieven, argumenten en omstandigheden die een rol spelen bij het vaargedrag van recreanten op het IJsselmeer en op de Waddenzee. Het onderzoek is in 2003 afgerond met het uitbrengen van het rapport "Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee".

R11   Onderzoek Recreatiestromen op Termijn

Dit project zal zowel in het Convenant Vaarrecreatie Waddenzee als in een transnationaal monitoringonderzoek van belang worden. In 2000 is een aantal oriënterende bijeenkomsten geweest met vertegenwoordigers van LNV –Noordwest. Het project zal gericht zijn op onderzoek naar recreatiegedrag en naar recreatie ontwikkeling op de Waddenzee. In dit kader is het ook van belang om de effecten van recreatiegedrag op de natuur in kaart te brengen.

- a.   Met het oog op het beheersbaar maken en houden van recreatie op de Waddenzee is het nodig zicht te krijgen op de huidige en toekomstige recreantenstromen. Onderzocht moet worden hoe een beter beeld kan worden verkregen van de natuurlijke draagkracht van het gebied en op welke wijze en met welke middelen het huidige recreatieve medegebruik, in relatie tot de natuurlijke draagkracht gereguleerd zou kunnen worden. Ook moet duidelijk worden met welk instrumentarium de druk op de natuur kan worden gestabiliseerd of verminderd.
- b.   2001 – 2004
- c.   Provincies, **LNV** en gemeenten
- d.   PM
- e.   Interprovinciale Watersportnota en de Derde Nota Waddenzee
- f.   -

3.2.5 Visserij

V8 Beleidsnota en beheersplan Noordzeekustzone (vervallen)

De Noordzeekustzone van Petten tot de Duitse grens is aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Voor dit gebied wordt zo nodig een beheersplan in de zin van deze richtlijn opgesteld. Daarin wordt aangegeven op welke wijze het gebied gebruikt en beheerd dient te worden om aan de instandhoudingverplichtingen van de aanwijzing te voldoen. Na de aanwijzing van de Noordzeekustzone als Habitatrichtlijngebied (2004) en het van kracht worden van de nieuwe Natuurbeschermingswet (2004) wordt het proces zo nodig weer opgepakt. Het is als aandachtspunt opgenomen in de bijlagen (1.18)

V9 Instellen referentiegebied Waddenzee

Op de trilaterale Regeringsconferentie te Esbjerg is afgesproken dat Nederland een referentiegebied instelt om de effecten van het menselijk gebruik van de Waddenzee op de natuurwaarden beter te kunnen onderzoeken. Voor de vestiging van leefgemeenschappen op o.a. fossiele schelpenbanken lijkt een lange, ongestoorde ontwikkeling nodig. Zo'n langdurige, ongestoorde situatie komt momenteel niet voor in de Waddenzee, omdat alle diepere delen waar de schelpenbanken liggen, bevist worden door de garnalenvisserij. Onbekend is of bepaalde levensgemeenschappen zich wel op de schelpenbanken kunnen vestigen als er een aantal jaren in het geheel geen visserij zou plaatsvinden met invloed op de bodem. Om dit te onderzoeken wordt een zogenaamd referentiegebied ingesteld, waarbij geen bodemfauna beïnvloedende menselijke activiteiten zijn toegestaan. Het is een voldoende representatief gebied met schelpenbanken waarbinnen gedurende een aantal jaren niet gevist mag worden. De instelling van een referentiegebied geeft de gelegenheid om vergelijkend onderzoek te doen naar de effecten van garnalenvisserij op de bodemflora en -fauna. Binnen een referentiegebied wordt de 'zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling' gemonitord.

- a. Er is met de garnalensector een aantal keren overleg gepleegd over het daartoe opgestelde onderzoeksplan. De zogenaamde nul -meting voor wat betreft de benthische fauna, is het najaar 2002 uitgevoerd en is in 2003 herhaald. Doordat er de nodige spanning is ontstaan naar aanleiding van de veroordeling door de Nederlandse Mededingingsautoriteit (Nma) is het op dit moment nog niet duidelijk wanneer effectuering plaats gaat vinden. De verwachting is dat het referentiegebied in 2004 wordt geëffectueerd.
- b. 2004 - 2014
- c. LNV, visserijsector
- d. € 50.000 per jaar
- e. Esbjerg
- f. -

3.2.6 Militaire activiteiten

MA10 Herziening milieuvergunning schietbaan Marnewaard

De afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft op 8 mei 1998 uitspraak gedaan op het door Defensie ingestelde beroep tegen het besluit van B&W van de gemeente De Marne (9 juli 1996) waarbij aan de vigerende milieuvergunning voor de 25 mm schietbaan Marnewaard (1989) een aantal voorschriften ter bescherming van de bodem van het wad werden toegevoegd. Dit besluit was onbevoegd genomen omdat de Minister van VROM voor deze schietinrichting het bevoegd gezag is. In overleg tussen Defensie en het bevoegd gezag (ministerie van VROM) is een aanvraag voor een integrale herziening van de milieuvergunning opgesteld en volgens planning eind december 2002 ingediend. Een en ander heeft langer geduurd dan aanvankelijk was voorzien omdat in overleg met VROM is besloten niet slechts voorschriften betreffende het voorkomen van verontreiniging van de Waddenzee toe te voegen, maar de vergunning integraal te herzien. Het wachten is nu op het besluit van het Ministerie van VROM

- a. VROM bereidt nu een herziening van de vigerende vergunning voor t.b.v. de 25 mm schietbaan in de Marnewaard. De huidige vergunningssituatie blijft intussen gehandhaafd. Nadat de (eventuele) nieuwe voorschriften onherroepelijk zijn geworden, zal Defensie de baan voor de schietbaan definitief aanpassen teneinde op de baan zoveel mogelijk ricochets op te vangen.
- b. 1998 - 2004
- c. **VROM** en Defensie
- d. n.v.t.
- e. Uitspraak Raad van State (14 maart 1995 en 8 mei 1998)
- f. -

MA11 Onderzoek naar het toepassen van geluiddempers in de Marnewaard

Het onderzoek naar mogelijkheden om geluidemissie door maatregelen aan de bron te beperken, zoals de invoering van geluiddempers voor bijvoorbeeld het 25mm boordkanon dat wordt gebruikt op de schietbaan in de Marnewaard, is nog niet afgerond. Thans wordt gestreefd naar afronding in 2004.

- a. Ingevolge het Defensie Milieubeleidsnota 2000 (DMB 2000) wordt vervolgonderzoek uitgevoerd naar de haalbaarheid van een geluiddemper voor het 25 mm boordkanon en eventueel verder te treffen infrastructurele maatregelen. Intussen is door Defensie opdracht gegeven voor de vervaardiging van een prototype ten behoeve van een vervolgonderzoek naar de effectiviteit en de toepassingsmogelijkheden van een geluiddemper voor het 25 mm kanon.
- b. 2000 - 2004
- c. **Defensie**, VROM, Provincies, Gemeente Schiermonnikoog en Gemeente De Marne
- d. In begroting opgenomen
- e. Beheersplan Waddenzee, Defensie Milieubeleidsnota 2000 en SMT 2
- f. -

3.3 Algemene beheersaspecten

3.3.1 Algemeen beheer

AB8 Visie toekomstig waterbeheer waddengebied

Klimaatveranderingen zullen waarschijnlijk leiden tot een versnelling van de zeespiegelstijging en een wijziging in neerslag patronen. Dit heeft consequenties voor de waterafvoer van de grote rivieren en de laaggelegen gebieden in Nederland. Daarnaast speelt in Noord-Nederland de bodemdaling door delfstoffenwinning een rol in de toekomstige ontwikkelingen van de waterhuishouding van dit gebied. In de 4de Nota Waterhuishouding en het Waterbeleid 21ste eeuw wordt aangegeven dat een lange termijn strategie nodig is om effectief op deze ontwikkelingen te kunnen inspelen. Hierbij moet voor een veerkrachtige aanpak worden gekozen, waarbij het zelfregulerend vermogen van watersystemen versterkt wordt door o.a. in estuaria en kusten de van origine dynamische processen meer toe te laten. Daarnaast heeft de Waddenzee ruimte nodig om mee te kunnen groeien met de verwachte stijging van de zeespiegel. Dit project beoogt door strategische verkenningen en samenwerking met andere partijen in Noord-Nederland een dergelijke breed gedragen visie te ontwikkelen en deze visie concreet te vertalen in een aantal beleidsaanbevelingen en beheersmaatregelen.

Het analyseren van de gevolgen van klimaatveranderingen en zeespiegelstijging voor de Waddenzee is bijna afgerond. De resultaten worden samengevat in een rapport "Het Klimaat het Primaat", dat in de loop van 2004 verwacht wordt. Modelstudies die tot doel hebben te komen tot een beter begrip van de werking van het zand delend systeem zullen worden afgerond, waarbij te verwachten is dat in 2004 tijd moet worden ingeruimd voor statistische controle van het model.

In 2001 heeft de trilaterale werkgroep "Coastal Protection and Sea Level Rise" een rapport over de effecten van zeespiegelstijging op de morfologie van de Waddenzee en de ontwikkeling van de kust gepresenteerd. De beheersopties in dat rapport worden op dit moment verder uitgewerkt en kunnen een eerste aanzet vormen voor de vertaling van de lange termijn visie naar beheersmaatregelen. Door middel van discussies zal er naar een visie toegewerkt worden.

a. Met het oog op klimaatverandering en zeespiegelstijging zal het kabinet in de eerste helft van de planperiode van deze Derde Nota Waddenzee nader onderzoeken op welke wijze vorm gegeven kan worden aan het zoveel mogelijk ruimte geven aan natuurlijke processen. Het kabinet zal hierover in overleg treden met betrokken provincies, gemeenten en waterschappen. Naar de mening van het kabinet vormt klimaatverandering en zeespiegelstijging geen bedreiging voor het ontwikkelingsperspectief 2030. Wellicht is er op langere termijn wel sprake van een potentiële bedreiging. Om die reden zal het kabinet dit onderwerp meenemen in het aankondigde onderzoek naar ruimte voor natuurlijke processen met het oog op de klimaatverandering en zeespiegelstijging.

Het rapport "Het Klimaat, het Primaat" (beschrijft de gevolgen van klimaatverandering en zeespiegelstijging voor de Waddenzee), met modelstudies wordt (voorlopig) niet afgerond vanwege het ontbreken van financiën bij het rijk.

- b. 2000-2008
- c. **V&W**, andere overheden, waterschappen en maatschappelijke instanties
- d. PM
- e. NW4 en Derde Nota Waddenzee
- f. Beleidscommunicatie

AB10 Opstellen nieuw Beheerplan Waddenzee

In 1996 is het vigerende Beheerplan Waddenzee 1996 – 2001 uitgebracht door de gezamenlijke waddenoverheden. In 1999 is de voorgenomen evaluatie van dit plan uitgevoerd. Het opstellen van een nieuw beheerplan is vertraagd in afwachting van de verdere afronding van de Derde nota Waddenzee. De geldigheidsduur van het huidige Beheerplan Waddenzee 1996 – 2001 is verlengd tot en met 2003 en zal nogmaals worden verlengd .

- a. Voor de uitvoering van het pkb- beleid, alsmede voor de onderlinge afstemming en samenhang, wordt een integraal Beheerplan Waddenzee opgesteld. Het beheersplan vormt onder meer de basis voor uitwerkingsdocumenten, zoals Maatregelenprogramma Waddenzee en het Handhavingprogramma. Daarnaast wordt het beheersplan gebruikt voor diverse activiteiten. In 2003/2004 zal door verschillende themagroepen het beheerplan worden ingevuld. Er is door LNV een projectleider vrijgesteld voor dit project.
- b. 2002 - 2005
- c. **RCW**, LNV, V&W, VROM, EZ, Defensie, Stuurgroep Waddenprovincies en Gemeenten
- d. Opgenomen in begroting
- e. Derde Nota Waddenzee
- f. Beleidscommunicatie

AB11 Onderzoek kleinschalig historisch medegebruik

Voor dit onderwerp was nader onderzoek door het ministerie van LNV voorgenomen, maar vanwege bezuinigingen is dit niet toegewezen . Geprobeerd zal worden om met behulp van plaatselijke werkgroepen de problematiek en de vragen beter in beeld te krijgen, waarna wellicht alsnog een aanvraag voor onderzoek wordt ingediend.

- a. Op de Regeringsconferentie in Esbjerg werd erkend dat de bewoners van het Samenwerkingsgebied een belangrijk deel van hun identiteit, hun manier van leven en hun welbevinden ontleen aan de hun direct omringende natuur. Afsproken werd een onderzoek uit te voeren naar de vraag of, en zo ja hoe, er recht kan worden gedaan aan kleinschalig, historisch medegebruik, waar dat bijdraagt aan het draagvlak voor natuurbeschermingsmaatregelen in het algemeen en in overeenstemming is met de beschermingsdoelen. Het bestaand gebruik, waaronder het lokaal medegebruik, in het pkb- gebied blijft in beginsel mogelijk in de huidige aard en intensiteit, tenzij de gevolgen daarvan aanleiding geven de Europees -rechtelijke toets te doorlopen. Het kabinet erkent het belang voor het draagvlak van het Waddenzeebeleid van kleinschalige activiteiten die niet schadelijk zijn voor de te beschermen en te behouden waarden en kenmerken van de Waddenzee.
- b. 2003 – 2005
- c. **LNV**, Gemeenten en bewoners
- d. PM
- e. Waddenzeeverklaring Esbjerg
- f. Beleidscommunicatie

AB12 Uitvoeren risicoanalyse Waddenzee (afgerond)

Het gehele palet van mogelijke rampen en zware ongevallen en de bestrijding van milieubedreigende stoffen in het waddengebied is in 2002 in beeld gebracht op basis van beschikbare informatie. Een ander belangrijk facet van het onderzoek betreft de inventarisatie van de huidige organisatie, regelingen en voorzieningen voor de bestrijding van grote ongevallen en milieucalamiteiten. Onderzocht is of er, met het oog op de geïnventariseerde risico's, knelpunten kunnen worden onderkend. Tevens zijn er aanbevelingen geformuleerd op welke manier de knelpunten (in een vervolgproject, zie AB 13) opgelost kunnen worden. De opzet van de inventarisatie sluit aan bij de aanpak op het "vaste land" in het kader van het project Maatramp. De aandacht is daarbij gericht op de gevaarbronnen voor mens en/of milieu, die bij calamiteuze gebeurtenissen hun invloed doen gelden. De rapportage is begin 2003 vastgesteld.

AB13 Opstellen coördinatieplan calamiteiten Waddenzee

- a. In het kader van het Beheerplan Waddenzee worden calamiteitenplannen geëvalueerd, herzien en op elkaar afgestemd, om de kans dat verontreinigende stoffen in de Waddenzee en de daarmee in open verbinding

staande havens terechtkomen tot een minimum te beperken en bij calamiteiten effectief op te kunnen treden. De belangrijkste aanbeveling uit de risicoanalyse Waddenzee (AB12) betreft het opstellen van een **coördinatieplan** voor de gehele Waddenzee. Het doel van het coördinatieplan is het ondubbelzinnig geregeld hebben hoe de bestrijding van rampen en incidenten in de gehele Nederlandse Waddenzee plaats vindt, in zowel bestuurlijke als organisatorisch/operationele zin. De hierboven genoemde calamiteitenplannen voor specifieke onderwerpen (olie, veerboten) worden in het voorstel een onderdeel van het coördinatieplan voor de Waddenzee. De inwerkingtreding is voorzien in 2005.

- b. Mei 2003 - afronding medio 2004
- c. **Provincie Fryslân**; betrokken partners zijn V&W (RWS), kustwacht, provincies, gemeenten en regionale hulpdiensten.
- d. € 110.000 tot € 150.000
- e. WRZO, BON, SOW, Beheersplan Waddenzee
- f. -

AB14 Opstellen referentiekader Waddenzee (Afgerond)

In de PKB Waddenzee (deel 3) is opgenomen dat het RCW het ontwikkelingsperspectief zal concretiseren in het op te stellen Beheerplan Waddenzee, door het opstellen van een streefbeeld en een referentiekader voor de Waddenzee. In het najaar 2002 is een consultatie gehouden over de uitgangspunten voor een op te stellen referentiekader. Eind 2002 / begin 2003 is een voorlopig referentiekader als inspiratiebron verstrekt aan de projectgroep voor het opstellen van een nieuw Beheerplan Waddenzee. Er is hierbij uitgegaan van de bestaande begrenzings van de Waddenzee. Het referentiekader geeft een zo natuurlijk mogelijke Waddenzee weer, zoals deze zich in grote lijnen zou ontwikkelen zonder beïnvloeding van menselijke activiteiten, onder invloed van natuurlijke dynamische processen zoals slib - en zandhuishouding en waterbewegingen. Dit referentiekader zal verder worden uitgewerkt, in samenhang met bovengenoemd streefbeeld, in het Beheerplan Waddenzee (actie AB13).

AB15 Onderzoek beperking lichthinder bij nacht

Het kabinet zal in de eerste helft van de planperiode onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om verstoring van de nachtelijke duisternis door lichthinder zoveel mogelijk te voorkomen. *Lichthinder kan optreden als er sprake is van verhoogde lichtintensiteit ten opzichte van het (natuurlijke) achtergrondniveau en zal zich dus in de ochtend - en avondschemer en in de nachtperiode voordoen. Lichthinder kan het natuurlijk dag/nachtritme van dieren (negatief) beïnvloeden en zal met name gevolgen kunnen hebben voor vogelsoorten die op de naburige kwelders overnachten.*

AB 16 Duurzaam sociaal-economisch ontwikkelingsperspectief voor de Waddenregio (SEOW)

In de Derde Nota Waddenzee (deel 3) is opgenomen dat het kabinet het initiatief neemt om samen met de Waddenprovincies en – gemeenten, een duurzaam sociaal-economisch ontwikkelingsperspectief voor het waddengebied op te stellen, binnen de randvoorwaarden van het ontwikkelingsperspectief van deze pkb. Het kabinet zal de belangenorganisaties hierbij betrekken. Het Ministerie van Economische zaken (EZ) heeft in het najaar van 2002 een aanvang gemaakt met dit project, in nauwe samenwerking met de Waddenprovincies en - gemeenten.

- a. In het jaar 2003 zijn voor een 7-tal sectoren sterkte –zwakte -analyses (SWOT's) opgesteld te weten de industrie, verkeer en vervoer, recreatie en toerisme, defensie, energie, landbouw en visserij. Ook is gewerkt aan een sociaal-economische schets voor het Waddengebied. Daarnaast zijn voor een 5-tal sectoren workshops gehouden. Tijdens deze workshops is o.a. gesproken over de belangrijkste sociaal-economische ontwikkelingen die op het gebied afkomen alsmede concrete projectideeën. Op basis van bestaand materiaal, de SWOT's (sterkte/ zwakte analyses), de sociaal-economische schets en de uitkomsten van de workshops is gestart met het schrijven van een eerste concept van het duurzame SEOW. Na consultaties van het RCW, de Raad voor de Wadden en afzonderlijke stakeholders wordt gestreefd naar de afronding van het duurzame SEOW in het voorjaar van 2004.
- b. 2002 - 2004
- c. **EZ**, Provincies, Gemeenten en belangenorganisaties
- d. € 300.000,=
- e. PKB – Waddenzee (deel 3)
- f. -

AB17 Vervolg LanceWad

Op de Regeringsconferentie in Esbjerg (2001) is afgesproken een gemeenschappelijke strategie aan te moedigen voor het behoud en beheer van het cultuurhistorisch en landschappelijk erfgoed in de Waddenzeeregio, als neergelegd in het LanceWad -rapport en in de conclusies en aanbevelingen van de Conferentie in Bad Bederkesa. Tevens werd overeengekomen om een vervolgproject in het kader van het Interreg IIIB Noordzeeprogramma te ondersteunen met als doel het verder uitwerken en uitbreiden van het gezamenlijke behoud en beheer van het cultuurhistorisch en landschappelijk erfgoed.

Begin 2002 is trilateraal gestart met de voorbereiding van het vervolgproject. In de loop van het jaar bleek dat het beoogde doel van het vervolgproject nadrukkelijk vroeg om een nieuw commitment van naast oude - ook nieuwe partijen. Daarnaast speelden er soms ingrijpende veranderingen op het politieke vlak en (deels daardoor) in organisatiestructuren. Ondanks dit kon WADCULT, de betrokken werkgroep van de TWG, toch een trilateraal projectplan maken. Met dit plan als basis kristalliseerde zich in de eerste helft van 2003 een nader uitgewerkt projectvoorstel uit dat uiteindelijk op 30 september 2003 is ingediend als aanvraag voor cofinanciering door Interreg IIIB. Het totale projectbedrag bedraagt c.a € 2 mln., 50 % wordt van Interreg gevraagd. Bij toekenning van een Interreg bijdrage kan het Lancewad vervolgproject begin 2004 echt gaan lopen.

- a. De aanbevelingen uit Lancewad 1 komen in het vervolgproject terug in twee hoofddoelen: het bevorderen van de bewustwording van de unieke landschappelijke en cultuurhistorische waarden en het stimuleren van een actief duurzaam behoud, beheer en gebruik onder het motto "Behoud door Ontwikkeling". Centraal in het project staat het maken van een trilaterale beleidsvisie op landschap en cultuurhistorie in samenhang met een gerichte intensieve communicatie. Dit moet tot stand komen in een top down - bottom up proces met alle relevante partijen in het gebied. E.e.a. krijgt o.a. vorm via klankbordgroepen en workshops. In 2005 zal in de Ministersconferentie een resultaat gepresenteerd worden. Daarnaast is het proces gericht op zoveel mogelijk doorwerking op nationaal, regionaal en lokaal niveau, zowel in beleid als in maatregelen/uitvoering.

Hierbij zal ook o.a. verkend worden met welke andere projecten en activiteiten relaties gelegd moeten worden voor een efficiënte uitvoering en waar mogelijk met wederzijds gewin. In dit verband zijn de maatregelen in het onderhavige plan ook van belang, in het bijzonder die landschap en cultuurhistorie "in zich" hebben, zoals het Beheersplan Waddenzee. Het gaat bij landschap en cultuurhistorie, in ieder geval om karakteristieke

landschapsbeelden en om historische scheepswrakken (en verdronken nederzettingen). Behoud en bescherming – en bij de landschappen ook ruimte voor vergroten van de kwaliteit – hiervan zijn trilateraal geaccordeerde uitgangspunten.

- b. 2004 - 2006
- c. **LNV**, provincies Noord Holland, Fryslân en Groningen, gemeenten, lokale groeperingen
- d. PM (financiering door partners en Interreg)
- e. Waddenzeeverklaring Esbjerg
- f. Beleidscommunicatie

3.3.2 Uitvoering wet - en regelgeving

AW6 Evaluatie "Gemeentelijke verordening Waddenzee" (Vervallen)

Door het secretariaat van het Overlegorgaan Waddeneilanden is in 1996 het voortouw genomen voor de evaluatie van de Gemeentelijke Verordening Waddengebied, ook wel "recreatieverordening" genoemd. Inmiddels is echter veel energie gestoken in de implementatie van de Habitat - en Vogelrichtlijn op de waddeneilanden en de herziening van het bestemmingsplan .

In het vervolg hierop zal ook deze verordening aangepast moeten worden, maar het is tevens gewenst afstemming te zoeken met het nieuwe Beheerplan Waddenzee (AB10). Deze actie zal dan ook niet eerder worden opgepakt en zal t.z.t. in een nieuw MPW weer worden opgenomen.

AW9 Implementatie Habitat- en Vogelrichtlijn waddeneilanden (afgerond)

In 2003 heeft de afrondende aanmelding plaatsgevonden van de Habitatrichtlijn - gebieden. De feitelijke aanwijzing van de Habitatgebieden dient nog plaats te vinden. De feitelijke aanwijzing van de toegevoegde Vogelrichtlijn - gebieden heeft voorjaar 2000 plaatsgevonden (het pkb - gebied was al in 1991 aangewezen). Een duurzame bescherming van de internationale natuurwaarden op de waddeneilanden vereist draagvlak onder betrokkenen. Uitgangspunt voor de waddeneilanden is dat bij de implementatie van de beide richtlijnen zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van het gemeentelijk instrumentarium. Daar van uit gaande is een interactief proces doorlopen voor de implementatie van de Vogel - en Habitatrichtlijn op de Waddeneilanden. Bij deze implementatie werden de meeste relevante partijen (overheden en stakeholders) actief betrokken. Het doel van het interactieve proces is om te komen tot een implementatie van de Vogel - en Habitatrichtlijn op de Waddeneilanden die kan rekenen op een zo breed mogelijk bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak en die juridisch houdbaar is. De uitkomst van dit proces heeft geleid tot een uitgewerkte Handreiking voor de toepassing van alle bepalingen van de Vogel - en Habitatrichtlijn, alsmede een afsprakenlijst. Het RCW is daarbij betrokken geweest. Onderdeel van de handreiking is dat de waddeneilanden het afwegingskader uit de Habitatrichtlijn via een partiële herziening zullen opnemen in hun bestemmingsplannen. De Waddeneilanden hebben in het najaar van 2002 een informatiekrant verspreid en informatiebijeenkomsten gehouden waarin zij aangeven hoe ze aan de implementatie invulling willen geven. In het najaar van 2003 heeft een tweede informatieronde plaatsgevonden. Op 28 augustus 2003 vond een feestelijke bijeenkomst plaats waarbij het voortouw voor de uitvoering aan de gemeenten werd overgedragen. Het voorbereidingsproces heeft de bouwstenen (o.a. handreiking voor toepassing art. 6 Habitatrichtlijn, modelbestemmingsplan, inventarisatiegegevens van natuurwaarden e.d.) geleverd op basis waarvan de Waddeneilanden dit meenemen in een herziening van de bestemmingsplannen. In de zomer van 2003 is een website over het project geopend (www.waddenzee.nl/hvr)

AW14 Aanwijzing Hond en Paap als Nb- gebied

De concept -aanwijzing Hond -Paap is met de belanghebbende partijen besproken. Er is frequent overleg geweest met de Duitse collega's. Alle relevante opmerkingen zijn verwerkt. Het verdere overleg met de Duitse overheden is opgeschort in afwachting van nadere standpuntbepaling in Niedersachsen. Op dit moment is het niet duidelijk wanneer het project kan worden afgerond.

- a. De wadplaat Hond -Paap vormt met het omringende water een onderdeel van het Eems -Dollard estuarium en ligt binnen de begrenzing van de Planologische Kernbeslissing (PKB) Waddenzee. Estuaria zijn overgangsgebieden tussen één (of meerdere) rivier(-en) en de zee, waar de watermassa in beweging is onder invloed van rivierwaterafvoer en het getij van de zee. Het Eems -Dollard estuarium is, naast de Westerschelde, het enige nog min of meer in tact zijnde estuarium in Nederland. In Duitsland zijn nog wel enkele vergelijkbare estuaria aanwezig zoals het estuarium van de Weser, de Elbe en de Eider. Vanwege de grote natuur - en landschapswaarden van Hond en Paap is besloten dit gebied onder de werking van de Natuurbeschermingswet te brengen.
- b. 2002 - 2004
- c. **LNV**, VROM, V&W, provincies, gemeenten, NGO's en Duitsland
- d. PM
- e. Eems -Dollard milieuprotocol en Derde Nota Waddenzee
- f. Beleidscommunicatie

AW15 Herziening Aanwijzing Richtlijngebied Waddenzee

De wetwijziging van de Natuurbeschermingswet heeft ten gevolge dat de Waddenzee niet langer staatsnatuurmonument zal zijn, maar 'richtlijngebied'. Voor richtlijngebieden dient een aanwijzing opgesteld te worden waarin onder meer de instandhouding -doelstellingen zijn opgenomen. Onder die doelstellingen dienen ook te worden vermeld de niet op vogel - of habitatwaarden gerichte instandhouding -doelstellingen zoals deze zijn vermeld in de te vervallen aanwijzing staatsnatuurmonument. Dit is in de bestaande aanwijzing Vogelrichtlijngebied Waddenzee nog niet het geval.

- a. Nu de Europese Commissie de communautaire lijst heeft vastgesteld dient de aanwijzing als Habitatrictlijn -gebied plaats te vinden . Het streven is erop gericht te komen tot één aanwijzingstekst voor de Waddenzee. Aanpak van dit onderwerp wordt voorzien in 2004 , nadat de wetwijziging van de Nb-wet 1998 de Tweede en Eerste Kamer is gepasseerd.
- b. 2003 -2004
- c. **LNV**, andere rijksoverheden, provincies, gemeenten en NGO's
- d. PM
- e. Derde Nota Waddenzee, Vogelrichtlijn en Habitatrictlijn
- f. Beleidscommunicatie

AW16 Verkenning 'Instellen Internationaal Park Waddenzee'

De wenselijkheid van en de mogelijkheid voor het instellen van een Internationaal Park Waddenzee zullen worden verkend.

In Nedersaksen heeft het parlement zich uitgesproken vóór aanwijzing tot Werelderfgoed, maar verder ligt het op dit moment moeilijk in met name Denemarken. Het accent ligt voorlopig op de eventuele aanwijzing tot Werelderfgoed.

AW17 Verkenning 'één loket Waddenzee'

De beoordeling van de toelaatbaarheid van plannen, projecten of handelingen dient door de verschillende bevoegde gezagsorganen op een zelfde wijze te gebeuren. Provincies en gemeenten in het waddengebied dienen daarom de afweging op dezelfde wijze te verrichten als in deze paragraaf is aangegeven en dit tevens te laten doorwerken in hun streek- en bestemmingsplannen voor zover van belang voor de Waddenzee. Indien er meerdere overheden als bevoegd gezag bij de besluitvorming zijn betrokken, dan acht het kabinet coördinatie van de besluitvorming en harmonisatie van procedures wenselijk.

Het rijk zal in de eerste helft van de planperiode van deze Derde Nota Waddenzee, in overleg met de waddenoverheden, de mogelijkheid bezien om te komen tot één loket voor toestemming - /vergunningverlening. *Bezien wordt in hoeverre InterWad een functie zou kunnen vervullen als Centraal Informatie- en Aanspreekpunt in het kader van de overheidsvoorlichting over het Waddengebied.*

AW18 Aanwijzing milieubeschermingsgebied

In de Wet Milieubeheer is bepaald dat in ieder geval als milieubeschermingsgebieden worden beschouwd, de gebieden die krachtens de Natuurbeschermingswet zijn aangewezen als beschermd natuurmonument of als staatsnatuurmonument en de gebieden die zijn aangewezen ter uitvoering van de overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis (de zogenaamde Wetlands in de Ramsar Conventie uit 1975). De aanwijzing als milieubeschermingsgebied is de taak en bevoegdheid van provincies. Voor de gebieden in de Noordzeekustzone buiten de provinciegrenzen is dat de bevoegdheid van het rijk.

In de provinciale milieuverordeningen van de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen is de gehele Waddenzee aangewezen als milieubeschermingsgebied gericht op voorkomen of beperken van geluidhinder (zogenaamde stiltegebieden). In het milieubeschermingsgebied zijn specifieke uitzonderingen gemaakt rond de havens en in verband met militaire activiteiten. Overigens is nog niet het gehele wetlandgebied aangewezen als milieubeschermingsgebied. Het rijk en de provincies zullen hier alsook toe overgaan. Voorts tekent het kabinet hierbij aan dat voor de Nederlandse Waddenzeehavens wel de gelijkelijk uitzonderingsbepalingen zijn opgenomen in het beschermingsbeleid voor de Waddenzee. Zones rond deze havens zijn namelijk uitgezonderd van de aanwijzing van de Waddenzee als milieubeschermingsgebied. Dit betekent dat de eisen die gelden met betrekking tot geluidhinder in de milieubeschermingsgebieden niet gelden voor de omgeving van de havens van Delfzijl, Eemshaven, Lauwersoog, Harlingen en Den Helder.

3.3.3 Handhavingsprogramma Waddenzee 2004 - 2009

De komende 5 jaar zullen in ieder geval de volgende projecten aan de orde komen:

AH1 Provinciale Wadloopverordening

In 2003 zijn 5 controles uitgevoerd, hierbij zijn 13 vergunninghouders gecontroleerd. Er zijn geen overtredingen geconstateerd. Wel zijn op 12 januari 2003 twee vogelwachters vanaf Engelsmanplaat in de mist verdwaald. Onverantwoord gedrag.

Op 23 maart ging een groep een nachtelijke wadlooptocht ondernemen zonder de vuurtorenwachter van Schiermonnikoog in te seinen en zonder hun verbindingsmiddel aan te zetten, waardoor ze niet bereikbaar waren.

- a. De handhaving van de provinciale Wadloopverordeningen (Convenant Wadlopen) staat al enkele jaren in het handhavingprogramma. Het project wordt getrokken door de Stuurgroep Waddenprovincies. Bij de handhaving is onder andere de Wadloopverordening 1996 van belang. Door middel van een aantal controles moet de naleving van de huidige verordening worden beoordeeld.
- b. 2004 -2009
- c. **Stuurgroep Waddenprovincies**, KLPD, regiopolitie, LNV en RWS (vuurtorens)
- d. n.v.t.
- e. Wadloopverordening 1996, Jaarplan WHO en werkplannen van de controlerende diensten
- f. -

AH2 Bestuursvereenkomst Handhavingsamenwerking Waddenzee

In de bestuursvereenkomsten met betrekking tot de 'handhavingsamenwerking milieuwetgeving' van de drie Waddenprovincies is opgenomen dat voor de Waddenzee een afzonderlijke bestuursvereenkomst moet worden opgemaakt. Het concept is in 2002 opgemaakt en inmiddels besproken in het RCW. Ook het bedrijfsplan voor het aan de bestuursvereenkomst gekoppelde servicepunt handhaving Waddenzee (Seph -W) is klaar. De bestuursvereenkomst treedt begin 2004 in werking. Daarmee samenhangend start het Seph -W ook begin 2004.

- a. In samenhang met de uitvoering van de bestuursvereenkomst wordt in de eerste helft van 2004 onderzoek gedaan naar de wijze waarop de toezichhoudende en handhavende diensten zo optimaal mogelijk kunnen samenwerken. Het onderzoek moet concrete voorstellen opleveren die daarna in de verschillende gremia worden besproken en moeten leiden tot gezamenlijke besluitvorming.
- b. 2004 -2009
- c. **Provincie Fryslân**, OM en Secretaris RCW. Alle partners WHO en lokale en regionale besturen
- d. n.v.t.
- e. Provinciale Bestuursvereenkomsten Fryslân, Groningen en Noord Holland en Jaarplan WHO.
- f. -

AH4 Visserij / Natuurbeschermingswet

Voortzetten van dit reeds jaren lopend project is met name gebaseerd op de schaal van de visserij op Waddenzee. Deze is in verhouding tot andere gebruikers van de Waddenzee grootschalig en kan van grote invloed zijn op de natuurbelangen van de Waddenzee.

- a. Ook in 2004 wordt dit project uitgevoerd. Er wordt aandacht geschonken aan de Flora - en Faunawet, Natuurbeschermingswet (verstoring natuur, eidereenden etc.) en kokkelvisserij, mosselzaadvisserij, schelpenvisserij, keerwanden in fuiken en de visserijtechnische maatregelen. Samenbundeling van krachten in het toezicht, de controle en opsporing is van groot belang. Er worden gezamenlijke controles uitgevoerd met bezoldigde en onbezoldigde controleurs van AID en KLPD. Het huidige naleving -niveau moet zeker gehandhaafd worden en in bepaalde sectoren moet dit worden verbeterd.
- b. 2004 -2009
- c. **AID/LNV**, KLPD, Koninklijke Marine, Douane, Kmar en regiopolitie
- d. n.v.t.
- e. Jaarplan WHO
- f. -

AH5 Veerboten, rondvaartboten en recreatievaart (sportvisserij, afgerond)

In 2003 zijn 6 controles verricht op veer – rondvaart – en passagiersboten. In één geval is een waarschuwing gegeven terzake van het niet hebben van een Rijnvaartnummer. Met een rederij in Lauwersoog is contact opgenomen over het feit dat er passagiers over een hek klommen en zo aan boord konden komen. Door de rederij zijn direct maatregelen genomen om dit te voorkomen. De veerboten worden verder meegenomen in de reguliere surveillance.

AH6 Ontwikkeling HUM (Handhavings Uitvoerings Methode) Waddenzee

Voortbordurend op het zogenaamde “feitenboekje” en de “elektronische kaart” aan boord van de vaartuigen binnen het WHO, is in 2002 een projectvoorstel gedaan tot het realiseren van een Handhaving Uitvoering Methode (HUM) voor de Waddenzee. Dit project heeft in afwachting van het operationeel worden van het Seph -W stil gelegen. De toegezegde subsidies in het kader van de Subsidie Gebiedsgericht Milieubeleid zijn in 2004 niet meer beschikbaar. Het belang van een handhaving -uitvoeringsmethode wordt door de in het Waddenhandhavingsoverleg (WHO) vertegenwoordigde partijen erkend. Om die reden wordt het project (zo mogelijk zonder subsidie) in 2004 voortgezet. Ook wordt niet gewacht tot de formele start van het Seph -W.

- a. Het project bestaat uit zes deelprojecten:
    - de elektronische kaart
    - de inventarisatie
    - het verwerken van de resultaten daarvan in de elektronische kaart
    - ontwikkelen van standaard procedures van aanpak van overtredingen en geschikt maken voor integratie in de kaart
    - ontwikkelen van standaard modellen voor afdoening van overtredingen en integratie in de kaart.
    - ontwikkelen van een managementmodule gekoppeld aan de kaart.
- Uit het WHO is een werkgroep samengesteld. De werkgroep formuleert nieuwe voorstellen om zo tot verbetering van de reeds bestaande eenvoudige HUM te komen, voortbordurend op het zogenaamde “feitenboekje” en de “elektronische kaart”.
- b. 2004 –2009
  - c. **Openbaar Ministerie**, Rijkswaterstaat en andere overheden
  - d. n.v.t.
  - e. Jaarplan WHO
  - f. -

AH7 Structureren handhaving en toezicht Groninger kwelders

a. Dit project richt zich op het maximaliseren van het handhavingniveau op het (Groninger) kweldergebied door:

- toezicht middels wisselend samengestelde handhavingteams
- Oog - en oor -functie
- informatie-uitwisseling

Het is de bedoeling in de beide andere Waddenprovincies een door Groningen ontwikkeld en beschreven plan van aanpak te introduceren, aan de hand waarvan ook daar de gezamenlijke handhaving kan worden opgepakt.

b. 2004 - 2009

c. **Regiopolitie Groningen**, LNV, AID, SBB, KLPD en provincie.

d. n.v.t.

e. Jaarplan WHO

f. -

AH 8 Effectiviteit van Handhaving

Tijdens de SIW -dagen in 2003 zijn de toezichthouders en handhavers op de Waddenzee geïnformeerd over de resultaten van het project.

a. In 2004 worden de uitkomsten verder uitgewerkt in concrete verbeterplannen. Hiertoe wordt een werkgroep bijeen geroepen. De inspanningen van de werkgroep moeten leiden tot vervolgspraken om te komen tot een grotere effectiviteit van toezicht en handhaving op de Waddenzee.

b. 2004-2009

c. **Openbaar Ministerie**

d. n.v.t.

e. Jaarplan WHO

f. -

Aandachtspunten

In 2003 zijn geen bijzonderheden aangetroffen en zijn geen processen-verbaal opgemaakt

Met betrekking tot het kitesurfen is in 2003 door de KLPD een onderzoek ingesteld. Van belang hierbij is dat in de 9e wijziging van het BPR een algemeen artikel wordt opgenomen dat het kitesurfen verbiedt. Door plaatselijke overheden kan van dit verbod ontheffing worden verleend.

Ervaring in 2002 wezen op een verbetering van de naleving van het laagvliegen (na de verhoging van de minimale vlieghoogte). In 2003 lijkt echter het aantal overtredingen weer toe te nemen. Er zijn weliswaar geen processen-verbaal opgemaakt tegen laagvliegers, doch het laagvliegen wordt wel nauwlettend in de gaten gehouden, door met name de medewerkers van SBB op de Boschplaat. (Terschelling).

Buiten de vorenstaande projecten worden de volgende onderwerpen als aandachtspunten meegenomen in de reguliere surveillance, hetgeen betekent, dat hiervoor om diverse redenen enige extra aandacht is gevraagd.

Handhaving bouwstoffenbesluit.

Ook in 2004 blijft de handhaving van het bouwstoffenbesluit staan. Rijkswaterstaat neemt dit mee in de normale bedrijfsvoering.

Controle CFK -besluit.

Dit onderwerp heeft landelijke aandacht en wordt in de diverse controles door met name het KLPD aan boord van de Nederlands kottervloot, meegenomen.

Verstoren Eidereenden.

Het van toepassing zijnde LNV-beleid zal ook de komende jaren worden uitgevoerd.

Snelheidsbepalingen/ Kitesurfen

Dit onderwerp blijft aandachtspunt en wordt in 2004 meegenomen in de reguliere surveillances. Een paar zaken zoals "veranderende veerbootroutes" en het snelvaren tijdens "oefeningen" door de redding - en hulpdiensten worden nader uitgewerkt. Aan de hand van de uitkomsten van het onderzoek worden in 2004 aanbevelingen gedaan aan het bevoegde gezag om te komen tot beleid voor het kitesurfen.

Droogvallen

In 2003 is een Erecode ontwikkeld waarin wordt beschreven hoe mensen zich op het Wad moeten gedragen zonder dat de natuur in dit gebied wordt verstoord. Op 4 juni 2003 hebben Waddenoverheden en belangenorganisaties in een afsprakennotitie vastgelegd te starten met een proef met nieuwe afspraken over het droogvallen waarbij deze Erecode de basis is. Als recreanten zich aan de uitgangspunten van de Erecode houden mag in principe in het hele Nederlandse Wadengebied worden drooggefallen, met uitzondering van de gebieden die vanwege actuele regelgeving zijn gesloten (zoals artikel 17 gebieden e.d.). De proef met de Erecode duurt 4 jaar en zal jaarlijks en aan het einde van de proefneming worden geëvalueerd. De bestaande regelgeving blijft gedurende de proef in stand. Bij geconstateerde verstoring van de natuurwaarden (overtreding van de Erecode) zal worden opgetreden conform de geldende regels en afspraken. Begin 2004 worden de eerste ervaringen uitgewisseld.

Aan de hand van de uitkomst van de (tussentijdse) evaluatie coördineert de Stuurgroep Waddenprovincies eventuele vervolgacties.

Steken van pieren

Opgemerkt wordt dat de controle wordt bemoeilijkt doordat, in tegenstelling tot de Oosterschelde, in de Waddenzee geen spitvakken zijn aangewezen. Aangezien (semi) bedrijfsmatig pierensteken in de Waddenzee niet of nauwelijks voorkomt en in ieder geval tot op heden geen ontoelaatbare schade heeft opgeleverd, zal hierop geen extra inzet worden gepleegd.

Het pierensteken blijft aandachtspunt en wordt meegenomen in de reguliere surveillances.

Controle laagvliegen

Het laagvliegen wordt nauwlettend in de gaten gehouden, met name door de medewerkers van SBB op de Boschplaat. (Terschelling).

3.3.4 Monitoring en onderzoek

AM8 Opzetten "kennisbeheer voor de Waddenzee"

Diverse overheden en natuur - en milieuorganisaties hebben belangstelling voor het Waddenzeegebied. Naast de hoge natuurwaarden heeft de Waddenzee ook verschillende gebruiksfuncties, zoals de schelpdiervisserij en de recreatievaart. Deze veelvoud aan partijen en belangen maakt dat de onderlinge communicatie en besluitvorming (soms) moeizaam en omslachtig verloopt.

In het Beheersplan Waddenzee (1996) is aangegeven dat er in toenemende mate aandacht moet worden besteed aan een structurele, uniforme en op beheersvragen toegespitste inwinning, opslag en presentatie van gegevens en kennis. Een eenduidig beleid en beheer op de Waddenzee is immers mede afhankelijk van een goede en gestructureerde informatiehuishouding bij de waddenoverheden. Voortdurend nemen de waddenoverheden beslissingen over zaken met betrekking tot de Waddenzee, waarbij gebruik dient te worden gemaakt van de best beschikbare informatie. Het streven is dan ook om op een doelmatige wijze goede bruikbare gegevens en instrumenten beschikbaar te stellen van en voor alle waddenoverheden ten behoeve van gezamenlijke besluitvorming in het waddengebied. Het gaat dan om het volgende:

WadBOS

Om de beheers - en beleidsprocessen rond de Waddenzee te faciliteren is in 1997 een aanzet gemaakt voor een beleidsondersteunend systeem, genaamd WadBOS. Dit instrument is in de periode 2002 /2003 aangepast voor toepassing bij de planstudie [ES]2 – Afsluitdijk. Het wordt al ingezet voor universitaire onderwijsdoeleinden. In 2003 zijn de ervaringen met het instrument geïnventariseerd, waartoe o.a. interviews zijn gehouden met gebruikers. Daarnaast zijn enkele scenario's voor toekomstige toepassingen en eventuele verdere ontwikkeling beschreven. E.e.a. is weergegeven in een concept –rapportage als basis voor verdere besluitvorming.

Gegevenscatalogus Waddenzee

In het gegevenswoordenboek zijn de gegevens (metagegevens) beschreven van o.a. het Jaarboek Waddenzee. Deze digitale uitgave fungeert hierbij als toegang tot de werkelijke gegevens t.b.v onderzoekers en beleidsmedewerkers. Het is inmiddels aangepast op de Europese Richtlijnen, maar vanwege de bezuinigingen bij Rijkswaterstaat in 2003 niet geactualiseerd..

Jaarboek Waddenzee

In het jaarlijks uit te brengen Jaarboek Waddenzee wordt de natuur - en milieukant van dit gebied beschreven, maar ook het gebruik door mensen. Het samenstellen van een nieuw Jaarboek 2002 werd in 2003 vertraagd vanwege de bezuinigingen bij Rijkswaterstaat. Met behulp van een financiële bijdrage van het RCW, de inzet van de vele auteurs en de coördinatie van het Rijksinstituut van Kust en Zee (RIKZ) kon het boek nog voor de kerst 2003 worden uitgebracht.

Een extern bureau heeft in opdracht van het RIKZ onderzoek uitgevoerd naar een mogelijke modernisering van deze uitgave en kostenbesparing om met ingang van 2004 over te gaan tot het publiceren van het Jaarboek op internet. Hiertoe zijn de ervaringen van het huidige jaarboek, de verschillende alternatieven en een internetversie geïnventariseerd. Gebleken is dat een 'jaarboek op internet' de toegankelijkheid van de informatie enorm vergroot met mogelijkheden om eenvoudig toegang te krijgen tot het bronnenmateriaal en contactpersonen. Zo'n uitgave wordt door de geïnterviewden toegejuicht. Per 4 jaar is er wel behoefte aan een afzonderlijk Trendrapport Waddenzee t.b.v bestuurders. De bestaande hoge kwaliteit zou echter moeten worden vastgehouden. Over de wijze van publiceren en de financiering van volgende edities zullen in 2004 verdere afspraken moeten worden gemaakt tussen de verschillende waddenoverheden.

Het Jaarboek Waddenzee is in digitale vorm ook op InterWad beschikbaar.

InterWad

InterWad is een interactief en informatief medium om alle kennis over het waddengebied via Internet in al zijn facetten te kunnen raadplegen. Voor de periode 2002 – 2004 is InterWad ondergebracht bij de Stichting ICTU om invulling te geven aan de 'één loketfunctie' voor de Waddenzee. Evenals het Jaarboek is dit ook een voorbeeldproject van samenwerking. Met ingang van 2003 is er sprake van een gemeenschappelijk financiering van rijk, provincies en gemeenten tot en met 2004. Aansturing vindt plaats door deze overheden via de Stuurgroep

InterWad.

Door het projectbureau InterWad is met succes gewerkt aan de hoofddoelen van InterWad: vergroten bewustzijn burgers m.b.t de Waddenzee en het betrekken van burgers bij beleidsprocessen. Via verschillende zoeksystemen maken steeds meer bezoekers gebruik van InterWad en een enquête in 2003 geeft aan dat InterWad zeer positief wordt gewaardeerd. Projectteams, w.o. het Jaarboek Waddenzee en Beheersplan Waddenzee maken steeds meer gebruik van de Projectkamers en doen ervaring op met projectarchivering. Er liggen voor InterWad nog voldoende uitdagingen voor de toekomst.

Op basis van een evaluatie in 2004 zullen de overheden verder beslissen over de toekomst van InterWad.

a. Via projecten, zoals het "Beheerplan Waddenzee" dient het gezamenlijk gebruik van het Jaarboek Waddenzee, het Gegevenswoordenboek Waddenzee en WadBOS te worden gestimuleerd. Het verder structureren van kennismanagement Waddenzee wordt ingevuld in het kader van het nieuwe Beheerplan Waddenzee.

In afwachting hiervan wordt het volgende opgepakt:

WadBOS

Over de noodzaak om het beleidsondersteunend systeem WadBOS verder te onderhouden, dan wel verder te ontwikkelen zullen in 2004 verdere beslissingen worden genomen.

Jaarboek Waddenzee

Jaarlijks geven de gezamenlijke waddenbeheerders een Jaarboek Waddenzee uit met basisgegevens. Uit een toekomstverkenning in 2003 is gebleken dat een digitale versie op internet een gewenste nieuwe uitgave kan zijn. M.i.v. 2004 wordt nu een digitaal Jaarboek 2003 op InterWad ontwikkeld. De samenvatting wordt voorlopig nog als brochure (Engels en Nederlands) gedrukt. Het verder onderhouden van het gegevenswoordenboek zal in 2004 worden geëvalueerd in samenhang met het publiceren van dit digitale Jaarboek Waddenzee.

InterWad

Het projectbureau InterWad is voor de periode 2002 – 2004 ondergebracht bij de Stichting ICTU. Het gebruik van InterWad binnen de overheden voor projecten verdient nog aandacht.

Op basis van een evaluatie in 2004 zullen de overheden moeten besluiten over continuering en financiering van InterWad vanaf 2005 als gemeenschappelijk project. Hierbij moet bezien worden in hoeverre InterWad een functie zou kunnen vervullen als Centraal Informatie - en Aanspreekpunt in het kader van de overheidsvoorlichting over het Waddengebied.

- b. 1996- 2005
- c. **V&W**, LNV, VROM, Defensie, EZ, Provincies en Gemeenten
- d. Circa € 500.000,= per jaar
- e. Beheersplan Waddenzee en PKB Waddenzee (deel 3)
- f. Beleidscommunicatie

AM9 Implementatie “Monitoring Stade”

In de Regeringsconferentie van Stade (1998) is besloten om het gezamenlijke pakket van parameters, als vermeld in bijlage 2 van het ‘Trilateral Waddensea Plan (TMAP)’ uit te voeren. De monitoring van macroalgen zal niet worden uitgevoerd. Verder wordt inmiddels het totale pakket van parameters uit het Wadden Sea Plan in Nederland gemonitord. Bij de Regeringsconferentie te Esbjerg (2001) werd nog geconstateerd dat de gegevensverwerking om verbetering vraagt.

- a. De monitoring van de Nederlandse Waddenzee voldoet aan de besluiten om een gezamenlijke pakket van parameters, als vermeld in bijlage 2 van het ‘Trilateral Monitoring & Assessment Program (TMAP)’ uit te voeren. Ter verwerking van de gegevens dient nog een operationeel gegevensverwerkingsysteem te worden opgezet, een trilaterale gegevensbank Waddenzee. Dit systeem dient te worden geoptimaliseerd voor toekomstig gebruik met betrekking tot de trilaterale doelen, de Habitatrictlijn en de Kaderrichtlijn Water. Een evaluatie van het systeem is uitgevoerd.
- b. 1999 - 2004
- c. **V&W** en LNV
- d. PM
- e. Werkprogramma Stade, Verklaring Esbjerg
- f. -

3.3.5 Voorlichting en educatie

AV7 Evaluatie Kaderplan Communicatie Overheden Waddenzee (KCOW)

Het Kaderplan Communicatie Overheden Waddenzee (KCOW) is in 1997 door het RCW vastgesteld. In 2002 en 2003 zijn interviews gehouden met (vertegenwoordigers van) overheden en maatschappelijke organisaties. In de zomer van 2003 heeft het RCW advies gevraagd aan de Raad voor de Wadden over de resultaten van het onderzoek. Daarin waren nog geen conclusies van de werkgroep KCOW verwerkt.

- a. Eind 2003 is de werkgroep begonnen met de afronding van de evaluatie, waarin de bevindingen van de Raad voor de Wadden worden betrokken. Op grond van deze evaluatie zal worden besloten of het KCOW kan worden gehandhaafd, dan wel moet worden geactualiseerd. De evaluatie zal door de werkgroep begin 2004 worden afgerond waarna behandeling in het RCW zal volgen.
- b. **VROM**, LNV, V&W, Defensie, EZ, Provincies en Gemeenten.
- c. 2002 - 2004
- d. € 23.000,=
- e. Het Kaderplan Communicatie Overheden Waddenzee (KCOW)
- f. -

AV8 Uitgeven brochure Herziene Natuurbeschermingswet.

Zodra de gewijzigde Natuurbeschermingswet van kracht is zal het kabinet een brochure uitbrengen waarmee een ieder duidelijkheid wordt geboden over de wijze waarop de afweging plaats dient te vinden. De brochure wordt opgenomen in het Beheersplan Waddenzee.

Bijlagen

behorende bij

Maatregelenprogramma

Waddenzee

2004 - 2009

Bijlage 1   Beleids- en internationale zaken

In deze bijlage worden in het kort een aantal relevante acties/ aandachtspunten over beleids- en internationale zaken t.a.v. het waddengebied beschreven.

1.2   Wijziging Natuurbeschermingswet

Naar aanleiding van een ingebrekestelling van Nederland door de Europese Commissie ten aanzien van de wijze waarop Nederland de Vogel - en de Habitatrichtlijn heeft geïmplementeerd is een wetswijziging ahangig gemaakt bij de Tweede Kamer. Over het wijzigingsvoorstel vond uitgebreid voorlichting plaats naar alle belanghebbenden in het waddengebied.

De uitvoeringstaken worden in het voorstel niet langer uitsluitend gedecentraliseerd naar de provincies maar ook naar alle andere, voor een bepaalde vergunning verantwoordelijke gezagsorganen.

Als het voorstel wordt aanvaard dan brengt het ministerie van LNV een handwijzer uit waarmee het voor een ieder duidelijk wordt op welke wijze en door wie de belangenafweging van de vogel - en habitatwaarden met de gevolgen van bestaande of voorgenomen nieuwe activiteiten dient plaats te vinden.

In de loop van 2004 zal naar verwachting de nieuwe Natuurbeschermingswet van kracht worden.

1.4   Herziening Structuurschema Groene Ruimte (SGR)

Het Structuurschema Groene Ruimte geeft het nationale ruimtelijk beleid voor het landelijk gebied weer, inclusief de samenhang met het water - en milieubeleid. Inmiddels is besloten om het SGR-II op te nemen in de Nota Ruimte. De pkb Waddenzee blijft als afzonderlijke pkb in stand.

De Nota Ruimte zal medio 2004 aan de Tweede Kamer ter behandeling worden aangeboden.

1.5   Herziening “Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee” c.a.

Het vigerend Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee (RON) is in 1991 verschenen en in 1993 door de Tweede Kamer vastgesteld. Vanuit het beleid was er behoefte aan een aanpassing van het RON. Het beleid is erop toegespitst om het winnen van oppervlaktedelfstoffen zoveel mogelijk te verplaatsen van het land naar de Noordzee.

In april - mei 2001 heeft het Ontwerp - RON 2 en het MER voor het winnen van beton - en metselzand op de Noordzee ter inzage gelegen. In december 2002 is het toetsingsadvies van de Commissie MER ontvangen. De commissie is daarin van oordeel dat de essentiële informatie voor een volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming over het RON 2 met betrekking tot diepe winning van beton- en metselzand in de Noordzee niet aanwezig is in het mer.

Het mer is niet opnieuw ter inzage gelegd. Besloten is dat de ontbrekende kennis verder zal worden ingevuld door de mogelijk potentiële initiatiefnemers voor diepe winning op de Noordzee. De directie Noordzee van Rijkswaterstaat heeft het RON 2 o.a. hierop aangepast en zal dit begin 2004 uitbrengen.

1.6   Herziening “Structuurschema Militaire Terreinen (SMT2)”

Het huidige Structuurschema Militaire Terreinen stamt uit 1985/ 1986 en wordt momenteel geactualiseerd. In november 2001 is deel 1, de ontwerp planologische kernbeslissing inzake het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen SMT2 aangeboden aan de Tweede Kamer. In het SMT2 zijn, evenals in de daaraan voorafgaand uitgebrachte Derde Nota Waddenzee, enkele concrete maatregelen voorgesteld betreffende de militaire activiteiten in het waddengebied. Deze maatregelen betreffen het definitief opheffen van de militaire laagvliegroue bij Schiermonnikoog, het verhogen van de minimum vlieghoogte voor militaire vliegtuigen boven de Waddenzee van 300 tot 450 met (met uitzondering voor helikopters en de nadering van de schietrange de Vliehors) en wijzigingen ten aanzien van het aanvliegen van de schietrange.

Het SMT2 heeft in het eerste kwartaal van 2002 ter visie gelegen. Momenteel wordt gewerkt aan de tekst van een deel 2 (reactie op de inspraak) en deel 3 (kabinetsstandpunt) van het SMT2. Naar verwachting zal dit document begin 2004 worden uitgebracht. Ten opzichte van de in deel 1 van het SMT2 en de derde nota Waddenzee genoemde maatregelen betreffende de militaire activiteiten in het Waddengebied is in deel 2/3 één wijziging opgenomen. Het betreft het door de Staatssecretaris van Defensie genomen besluit om het Cavalerie Schietkamp

buiten gebruik te stellen op 1 mei 2004.

1.8 Herzien “Planologisch Kernbeslissing Waddenzee (PKB)”

In 1998 is een evaluatie van de Tweede Nota Waddenzee uitgevoerd ter voorbereiding van een eventuele herziening van deze pkb. Bij de behandeling in de Tweede Kamer van het wetsvoorstel ‘Rechtskracht diverse planologische kernbeslissingen’ heeft de minister van VROM aangegeven dat de Tweede Nota Waddenzee zal worden herzien. De huidige pkb is intussen verlengd. Deel 1 (regeringsvoornemen), deel 2 (reacties inspraak) en deel 3 (kabinetsstandpunt) van de nieuwe pkb zijn in 2001 uitgebracht. Deel 3 was in 2002 de basis voor de behandeling in de Tweede Kamer.

Door de val van het Kabinet Kok 2 kon de behandeling van deel 3 in de Tweede Kamer niet worden afgerond. Ook de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening deel 3 heeft behandeling in de Tweede Kamer niet gehaald. De nieuwe Minister van VROM heeft vervolgens besloten om deel 3 van de Vijfde Nota als uitgangspunt te nemen voor een nieuwe Nota Ruimte. In die nota worden ook de hoofdlijnen van beleid voor de Waddenzee opgenomen. Tevens zal er daarnaast een aparte pkb voor de Waddenzee blijven bestaan. Deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee is daarvoor het uitgangspunt. Op enkele punten wordt nadere beleidsinvulling voorbereid (zoals het beleid t.a.v. gaswinning, natuur en schelpdiervisserij). Ten behoeve daarvan is de Adviesgroep Waddenzeebeleid ingesteld die begin 2004 zal adviseren.

Naar verwachting zal de Nota Ruimte voor de zomer 2004 naar de Tweede Kamer worden gezonden.

Het aangepaste deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee zal, nadat de Adviesgroep Waddenzeebeleid heeft geadviseerd en het Kabinet zijn standpunt heeft bepaald, naar de Tweede Kamer worden gezonden. Dit zal waarschijnlijk omstreeks de zomer 2004 plaatsvinden.

Om een vacuüm op het punt van het rijksbeleid voor de Waddenzee te voorkomen is inmiddels eind 2003 de PKB Waddenzee uit 1993 verlengd tot de inwerkingtreding van de nieuwe pkb Derde Nota Waddenzee.

1.10 Herziening Structuurnota Zee - en Kustvisserij

De Structuurnota Zee - en Kustvisserij stamt uit 1993 en moet in 2003 worden geëvalueerd en herzien. De effecten van de schelpdiervisserij en met name de kokkelvisserij op de te beschermen en te behouden waarden en kenmerken van de Waddenzee zijn onderzocht in het evaluatieprogramma EVA II. In 2003 is dit onderzoek afgerond. Gedurende de loop van dit onderzoek zijn alle van belang zijnde nieuwe wetenschappelijke inzichten over de effecten van schelpdiervisserij meegenomen. Eind 2003/ begin 2004 zijn alle betrokken partijen, middels een communicatietraject, geïnformeerd over de uitkomsten van het EVA – II – traject.

De uitkomsten van EVA II zullen een belangrijke rol spelen bij de kabinetsbeslissing over de omvang van de schelpdiervisserij en de toekomst van de kokkelvisserij in de Waddenzee, die in 2004 wordt genomen. Op dat moment worden de uitkomsten van het onderzoek getoetst aan de hoofddoelstelling voor de Waddenzee.

In de komende jaren zal op basis van een afweging van de ecologische en economische aspecten worden bezien of in de periode na 2003 de sleepnetvisserij met of zonder wekkerkettingen in het sublitoraal blijft toegestaan. Hierop vooruitlopend worden geen nieuwe vergunningen uitgereikt. Voor degenen die reeds langer dan één jaar een vergunning gereserveerd hebben, zonder dat zij een voor de sleepnetvisserij geschikt vaartuig bezitten, vervalt de reservering en ook het recht op een vergunning.

Het kabinet benadrukt dat de meest kansrijke wadplaten voor het herstel van mosselbanken reeds voor de schelpdiervisserij zijn gesloten. Voor Schiermonnikooq betekent dit dat slechts in een beperkt deel van het Nationaal Park nog schelpdiervisserij is toegestaan. Er kan eerst bij de herziening van het schelpdiervisserijbeleid in 2003 worden overwoogen om het gehele Nationaal Park Schiermonnikooq respectievelijk delen van de Waddenzee onder Ameland volledig te sluiten voor de bodemberoerende visserij.

Het kabinet heeft besloten om voorsnog de bestaande gesloten gebieden in stand te houden en eventuele invoering van win - win situaties, gebaseerd op uitrui van gebieden, te koppelen aan een herziening van het schelpdiervisserijbeleid in 2003.

Daartegenover is het kabinet wel bereid om te bezien of het eerder genoemde mosselzaadmanagement nog voor 2003 ingevoerd kan worden.

1.11 Aanwijzing Waddenzee als PSSA – gebied (Afgerond)

In Esbjerg is in 2001 tijdens de Regeringsconferentie Waddenzee besloten dat er een trilaterale aanmelding bij de IMO zal komen tot het laten aanwijzen van grote delen van het trilateraal samenwerkingsgebied Waddenzee tot Particularly Sensitive Sea Area (PSSA): bijzonder gevoelig zeegebied. Het voorstel is inmiddels in de vergadering van het IMO (7 – 11 oktober 2002) goedgekeurd.

1.12 Opstellen Quality Status Report Waddensea (QSR)

Ter voorbereiding van de Trilaterale Regeringsconferentie in 2005 zal in 2004 opnieuw een QSR in afgeslankte vorm verschijnen. De voorbereidingen hiervoor zijn gestart in 2003. Vanuit Nederland zullen het RIKZ en het Expertise Centrum LNV de inbreng coördineren.

1.13 Vervolg LanceWad (Verplaatst)

Op de Regeringsconferentie in Esbjerg (2001) is afgesproken een gemeenschappelijke strategie aan te moedigen voor het behoud en beheer van het cultuurhistorisch en landschappelijk erfgoed in de Waddenzeeregio, als neergelegd in het LanceWad -rapport en in de conclusies en aanbevelingen van de Conferentie in Bad Bederkesa. Er werd overeengekomen om een vervolgproject in het kader van het Interreg IIIB Noordzeeprogramma te ondersteunen met als doel het verder uit te werken ten aanzien van het gezamenlijke behoud en beheer van het cultuurhistorisch en landschappelijk erfgoed.

Als Waddenactie is deze actie opgenomen in het Maatregelenprogramma Waddenzee (actie AB17).

1.14 Scheepsvolgsystemen

Op de Regeringsconferentie in Esbjerg (2001) is afgesproken nationale AIS volgsystemen vanaf de wal op te zetten voor schepen, overeenkomstig de relevante IMO en EU regelgeving en ernaar te streven dat een volledig netwerk voor het hele Samenwerkingsgebied binnen de GMDSS -A1 gebieden uiterlijk 1 juli 2005 gerealiseerd zal zijn, en te overwegen een gezamenlijk volgsysteem gebaseerd op alle nationale AIS volgsystemen op te zetten voor de Waddenzee en aangrenzende kustzeegebieden.

1.15 Toerisme

In september 2001 heeft de IRWC (Inter-Regional Wadden Sea Cooperation) in Dokkum een interregionale Waddenzeeconferentie gehouden. Tijdens deze conferentie is het Tourism Action Plan (TAP) van de IRWC vastgesteld. In november van dat jaar heeft de IRWC, voor de duur van twee jaar, een toerisme manager aangenomen die de uitvoering van het TAP op zich heeft genomen. Naast de uitvoering van het TAP was een andere taak van de toerisme manager de internationale afstemming tussen beleidsmedewerkers en het toeristisch bedrijfsleven.

Op 21 en 22 oktober 2002 heeft de IRWC een Tourism Project Workshop in Franeker georganiseerd voor vertegenwoordigers van het toeristisch bedrijfsleven en ambtenaren uit de drie Waddenlanden. Het doel van deze bijeenkomst was te starten met de projecten uit het TAP, het leggen van contacten tussen beleidsmakers en vertegenwoordigers van het toeristisch bedrijfsleven, zodat nieuwe projecten ontwikkeld kunnen worden. Er is in Franeker veel bereikt: er is onder andere een marketing werkgroep opgericht, er zijn internationale contacten gelegd tussen organisaties die Waddenproducten produceren. Daarnaast zijn gesprekken geweest tussen beleidsmedewerkers uit de verschillende landen over projecten gericht op transport en mobiliteit. Naar aanleiding van de Tourism Project Workshop zijn bijeenkomsten gehouden van de marketing werkgroep. Tijdens deze bijeenkomsten is een concept van een marketing strategie voor toerisme in het Waddengebied ontwikkeld. In november 2003 is een Internationale Gastronomy Award gehouden. Tijdens deze kookwedstrijd hebben restaurants uit de drie Waddenlanden tegen elkaar gestreden. Doel van deze wedstrijd was de promotie van regionale producten.

Eind 2003 is de IRWC gestart met de evaluatie van het TAP. In deze evaluatie zal worden gekeken naar hoe de eerste twee jaar van het toerisme beleid van de IRWC zijn verlopen en hoe de IRWC het toerisme beleid vanaf 2004 gaat vormgeven. De evaluatie zal begin 2004 worden afgerond.

1.16 Internationaal Park Waddenzee en Waddenzee Conventie

Op de Regeringsconferentie in Esbjerg (2001) werd erkend dat de regeringen van de drie landen in het verleden door verschillende partijen zijn benaderd met voorstellen voor nauwere samenwerking, zoals de ideeën voor een "Internationaal Park" en een "Waddenzee Conventie". Verzekerd werd dat deze en toekomstige voorstellen binnen de bestaande fora zijn en zullen worden bekeken op mogelijke voordelen, nadelen en mogelijkheden voor uitvoering, en dat de resultaten bekend zullen worden gemaakt.

Voor beide andere landen (Denemarken en Duitsland) zijn deze mogelijkheden op dit moment geen optie. Het onderwerp zal in een later stadium worden opgenomen (Zie AW 16).

1.17 Havenontvangstinstallaties

Op de Regeringsconferentie in Esbjerg (2001) is afgesproken (verklaring 56) om bij de bevoegde autoriteiten er op aan te dringen de nodige maatregelen te treffen om te voldoen aan EU - Richtlijn 2000/59/EG betreffende havenontvangstinstallaties voor scheepsafval, met name voor wat de uitvoering betreft van no-special-fee system in alle havens, en voor wat ladingresiduen betreft.

Eind juni vorig jaar is het wetsvoorstel Wet Voorkoming Verontreiniging door Schepen in verband met de implementatie van richtlijn 2000/59/EG betreffende havenontvangstvoorzieningen en ladingresiduen aangeboden aan de ministerraad, waarna de parlementaire behandeling begon met het aanbieden van het wetsvoorstel aan de Raad van State voor advies. Dat advies is inmiddels ontvangen en verwerkt in het Nader Rapport. Het Nader Rapport en bijbehorend aangepast wetsvoorstel en memorie van toelichting zijn inmiddels aangeboden aan het Parlement. De minister heeft, met het oog op de ingebrekestelling van Nederland door de Europese Commissie, het parlement gevraagd met enige voorrang het wetsvoorstel te behandelen.

De betrokken partijen hebben hun reacties gegeven op de voorgestelde bijbehorende algemene maatregelen van bestuur. Deze reacties zijn verwerkt in het ontwerp. Het ontwerp wordt nu getoetst op administratieve lasten. Met de meest betrokken partijen worden thans ook de bijbehorende ministeriele regelingen voorbereid.

De verwachting is dat op 1 mei 2004 de wet inclusief de bijbehorende algemene maatregelen van besturen en ministeriele regelingen van kracht kunnen zijn.

Uitgangspunt bij de implementatie van genoemde richtlijn is dat de havens een grote vrijheid hebben om de afgifte- en inzamelmarkt in hun beheersgebied te organiseren. Zo hebben de havens de mogelijkheid om

aanvullende taken op zich te nemen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen betekenen dat een havenbeheerder op basis van een lokale belangenafweging kiest voor sterker ingrijpen in de inzamel- en verwerkingsmarkt, dan in zijn eigen haven minimaal noodzakelijk is.

Bij het vaststellen van de bijdrage van de schepen wordt door de havenbeheerder uitgegaan van een benchmark. Op deze wijze wordt een gelijk concurrentieniveau gecreëerd tussen deze havens. Betaling van deze bijdragen geeft de kapitein afgiferechten, te besteden in de betreffende haven bij een bevoegde inzamelaar. Het Rijk beperkt de afgiferechten niet door de afgiferechten te koppelen aan bepaalde afvalstromen.

De hoogte van de indirecte bijdrage wordt in eerste instantie bepaald binnen de kaders van de Richtlijn (minimaal 30% van de totale kosten). Echter er dient wel uitzicht te zijn op een 100% indirecte bijdrage. Het tempo waarin de groei naar volledige dekking van de afgiftekosten zal plaatsvinden zal afhankelijk zijn van een transparante afweging van milieubelang, level playing field en continuïteit van de inzameling en verwerking. Deze afweging zal voor de eerste keer plaatsvinden een jaar na implementatie, en vervolgens jaarlijks.

Deze transparante afweging zal plaatsvinden samen met en in overleg met alle betrokken partijen. In ieder geval zijn, naast de havenbeheerders (het havenbelang), ook de inzamelaars en verwerkers van scheepsafval en ladingresiduen (het belang van de inzamelaars en verwerkers) en de milieubeweging (het milieubelang) betrokken. Maar ook reders en cargadoors zullen worden betrokken. Het resultaat van die afweging zal worden voorgelegd aan de minister.

1.18 Beleidsnota en beheersplan Noordzeekustzone

De Noordzeekustzone van Petten tot de Duitse grens is aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Voor dit gebied wordt zo nodig een beheersplan in de zin van deze richtlijn opgesteld. Daarin wordt aangegeven op welke wijze het gebied gebruikt en beheerd dient te worden om aan de instandhoudingverplichtingen van de aanwijzing te voldoen. Gegeven de externe werking wordt daarbij zo nodig ook rekening gehouden met de beleidsdoelstellingen voor de Waddenzee. In 2002 is er met verschillende betrokken partijen overleg gepleegd en is inmiddels in concept een algemene beleidsnota Noordzeekustzone gereedgekomen. Na de aanwijzing van de Noordzeekustzone als Habitatrichtlijngebied (2004) en het van kracht worden van de nieuwe Natuurbeschermingswet (2004) wordt het proces zo nodig weer opgepakt.

Bijlage 2 Overige relevante zaken

In deze bijlage worden in het kort een aantal relevante acties/ aandachtspunten over de overige zaken t.a.v. het waddengebied beschreven.

2.4 Planstudie [ES]2-Afsluitdijk (Extra Spuicapaciteit en versterking van de Ecologische Samenhang langs de Afsluitdijk)

Naar aanleiding van wateroverlast in de voorgaande jaren is in 1999 de notitie "Aanpak wateroverlast" opgesteld. Deze oplegnotitie bij de Vierde Nota waterhuishouding (NW4) richt zich op een versnelling en intensivering van het beleid in NW4. Doelstelling van de aanpak wateroverlast is het duurzaam beperken van het risico op schade door wateroverlast. Bij de gekozen oplossingsstrategie staat veiligheid voorop. In de oplegnotitie wordt een plan van aanpak gepresenteerd waarin o.a. twee zogenaamde "no -regret" maatregelen voor het hoofdwatersysteem staan. Eén van deze maatregelen is het uitvoeren van de voorbereidende werkzaamheden voor de uitbreiding van de spui/gemaalcapaciteit door de Afsluitdijk. In 1999 is er een planstudie gestart, genaamd [ES]2-Afsluitdijk, om uitvoering te geven aan deze maatregel. Als onderdeel daarvan is in september 2001 een procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.) gestart. In mei 2002 zijn de Richtlijnen voor de MER Extra Spuicapaciteit Afsluitdijk gepubliceerd.

Onderdeel van de planstudie is ook onderzoek naar de effecten van het nieuwe spuumiddel en voorbereiding van eventuele mitigerende of compenserende maatregelen.

De ministeries van LNV, VROM en V&W hebben, buiten dit project, gezamenlijk een verkenning uitgevoerd naar de haalbaarheid van een brakwaterzone bij de Afsluitdijk. In september 2002 is deze verkenning gepubliceerd. Zoals het nu lijkt komt dit niet tot uitvoering.

Voor deze planstudie wordt uitgevoerd:

1. Het vervaardigen van een ontwerp voor uitbreiding van de spuicapaciteit in de Afsluitdijk, zodanig, dat na realisatie van het werk de spuicapaciteit voldoende is om bij een relatieve zeespiegelstijging van 25 cm en een temperatuurstijging van 1 °C tot 2050 het huidige peilbeheer vol te houden. Veiligheid en het voorkomen van wateroverlast zijn hierbij het leidend principe. Een vispassage zal ook onderdeel uitmaken van het plan.
2. Het onderzoeken van de effecten van een nieuw spuumiddel om de noodzaak te kunnen beoordelen van mitigerende en compenserende maatregelen voor het nieuwe spuumiddel en het voorbereiden van deze maatregelen.
3. Het opstellen van een Milieueffectrapport (MER) en het doorlopen van de m.e.r.-procedure. Het aanvragen van vergunningen voor zover die voor de realisatie van bovengenoemde projecten van belang zijn. Het onderhouden van de communicatie die hiervoor wenselijk is.

Naar verwachting zal de m.e.r. –procedure in de loop van 2004 worden afgerond, waarna eind 2004 / begin 2005 een besluit over de voorbereiding van de bouw kan worden genomen. Is dat besluit positief dan kan er in 2008 met de bouw begonnen worden en kunnen de spuisluizen en de vispassage uiterlijk in 2013 in gebruik worden genomen.

2.5 Implementatie Kaderrichtlijn Water

-overige oppervlaktewater - en grondwaterbeheerders in Noord – Nederland. Hiertoe is in 2003 het samenwerkingsverband regio Rijn –Noord ingesteld. Hierin zijn vertegenwoordigd: het Wetterskip Fryslân, waterschap Noorderzijlvest, de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe, de gemeenten, het ministerie van LNV en de betrokken regionale directies van Rijkswaterstaat. Het samenwerkingsverband is opgebouwd uit een regionaal bestuurlijk overleg (RBO), een regionaal ambtelijk overleg (RAO), een projectgroep en meerder productteams. Vanwege de sterk verschillende problematiek, wordt onderscheid gemaakt tussen productteams voor het zoete deel en productteams voor het zoute deel van Rijn –Noord. In de productteams worden de (inhoudelijke) bouwstenen voor de rapportage van het (deel)stroomgebied opgesteld, De productteams leveren hun bijdragen via de projectgroep aan het RAO. De projectgroep is verantwoordelijk voor de totstandkoming van de inhoudelijke bijdragen en voor de onderlinge afstemming tussen de verschillende beheerders. Het RAO beoordeelt de producten, bereidt de stukken voor het RBO voor en draagt zorg voor afstemming met aangrenzende deelstroomgebieden. Het RBO stelt de regionale producten vast als (modules voor het) stroomgebiedbeheersplan. De bijdragen vanuit de regio zullen door de stroomgebiedcoördinator Rijn (J.H.

Huurman) worden geaggregeerd tot een rapportage aan Brussel, als nationale bijdrage aan het internationale stroomgebiedbeheersplan Rijn.

In 2003 zijn op alle niveaus in het samenwerkingsverband de werkzaamheden gestart. Er is een bestuurlijke agenda vastgesteld, waarin deadlines zijn gesteld voor de te realiseren producten. De eerste tussenproducten zijn in het RAO behandeld.

De planning is om begin 2004 een eerste concept - rapportage voor de regio Rijn –Noord als geheel gereed te maken.

Eems

Samen met Duitsland is een nieuwe Nederlands –Duitse coördinatiestructuur ingesteld t.b.v. een gecoördineerde implementatie van de KRW in het internationale stroomgebieddistrict Eems. Deze structuur bestaat uit een Stuurgroep Eems o.l.v de hoofdingenieur –directeur van Rijkswaterstaat, directie Noord -Nederland. Deze Stuurgroep heeft in 2003 twee keer vergaderd. Onder deze Stuurgroep fungeert een Coördinatiegroep Eems. De Coördinatiegroep dient o.a. te zorgen voor de afstemming tussen de 7 deelstroomgebieden die worden onderscheiden binnen het Eemsstroom –gebieddistrict. Een van deze deelgebieden wordt gevormd door dat deel van Groningen en Drenthe dat binnen het Eemsstroomgebied valt; het wordt aangeduid met de naam “Nedereems”. Voor de daadwerkelijke uitvoering van de KRW in dat gebied zijn de provincies en waterschappen verantwoordelijk.

De coördinatiegroep Eems draagt zorg voor het opstellen van o.a. het internationale stroomgebiedbeheersplan dat begin 2005 naar de Brussel moet worden gestuurd. Daarnaast is Nederland betrokken bij de implementatie van de KRW in de Eems –Dollard. Hieraan wordt uitvoering gegeven door de subcommissie “G “Eems – Dollard.

2.6 Waddenzee Forum

In Esbjerg werd besloten een Trilateraal Waddenzee Forum bijeen te roepen als overlegproject, waarin belanghebbende gouvernementele en niet gouvernementele betrokkenen deelnemen. Het heeft als taak om op basis van de Gemeenschappelijke Visie, de Doelen van het Waddenzee Plan en de Gemeenschappelijke Beginselen, voorstellen uit te werken voor scenario's voor duurzame ontwikkeling en strategieën voor de uitvoering ervan en als bijdrage tot de verdere ontwikkeling van het Waddenzee Plan. Hierbij worden de bestaande beschermingsregimes in acht genomen en de economische ontwikkeling en de kwaliteit van het bestaan veilig gesteld. De resultaten van het Forum worden op de 10e Trilaterale Regeringsconferentie gepresenteerd. Voorzitter van het Forum is de Commissaris van de Koningin van Fryslân, de heer Nijpels. De financiering van het Forum is door Interreg geaccordeerd. De financiering via Interreg bedraagt 50% van de totale kosten van ca € 2 mln.; de andere helft wordt door de deelnemende partijen opgebracht.

Het Forum is in augustus 2002 van start gegaan. Het werk wordt gedaan in 5 werkgroepen voor de thema's: Visserij, Landbouw, Industrie en havens, Beleid en beheer en Energie.

Met behulp van scenario's worden door de werkgroepen een aantal toekomstbeelden geschetst, waarna keuzes gemaakt kunnen worden.

In 2004 wordt het werk afgerond, waarna er eind 2004 een symposium zal plaatsvinden. Hierna worden de aanbevelingen voor de regeringsconferentie opgesteld.